

**FILETÉLIATÖRTÉNETI
FORRÁSKIADÁS**

Közreadja:
KÁNTÁS BALÁZS

SZABÓ-ANTAL JENŐ

A BÉLYEGGYŰJTÉS ABC-JE

FILATÉLIATÖRTÉNETI FORRÁSKIADÁS

Az eredetileg 1944-ben megjelent
filatéliatörténeti forrást elektronikusan közreadja
és a bevezetőt írta:

Kántás Balázs

HUNGARICA ELECTRONICA
BUDAPEST
2024

ÁLTALÁNOS ELŐSZÓ EGY FILATÉLIATÖRTÉNETI FORRÁSKIADÁSHOZ A BÉLYEGEKRŐL ÉS A BÉLYEGGYŰJTÉS ÉRTELMÉRŐL

A bélyeggyűjtés kétségtelenül máig az egyik legnagyobb változatosságot, szellemi és esztétikai élményt kínáló értelmiségi hobbitevékenységek közé tartozik annak ellenére, hogy az utóbbi évtizedekben mind idehaza, mind a nemzetközi szinten kétségtelenül veszített a népszerűségéből. Ez még akkor is így van, ha világunk gyors fejlődése, digitalizációja és automatizációja a bélyeget, ezt a hagyományosan papíralapú dokumentum/irat-/aprónyomtatvány-típust is új társadalmi kontextusba helyezi, új fajtáinak megjelenését idézi elő, és új társadalmi, hivatali és kulturális funkciókat kölcsönöz neki. Az 1840-től máig megjelent mintegy 600 ezer bélyeg (és számtalan egyéb filatéliai tárgy, elsónapi boríték, levelezőlap, képeslap stb.) motívumokban gazdag, távoli országok történelmébe, hagyományaiba és kultúrájába betekintést engedő világa szinte kimeríthetetlen, és többek között az a csodálatos benne, hogy az újabb és újabb kibocsátások révén folyamatosan bővül. Az eredetileg kizárólag postai bérmentesítésre szolgáló, apró, színes, grafikai ábrát tartalmazó értékpapírok állami és magán postaszolgálatok általi folyamatos kibocsátása mára elsősorban inkább a gyűjtői igényeket szolgálja ki, új és új, sokszor egyre hivalkodóbb és formabontóbb grafikai tartalommal a hivatali okmányfunkció, postai bérmentesítés helyett. Gyűjtésével, történetének, motívumainak és nyomdai, technikai előállításának tanulmányozásával pedig önálló történeti segédtudomány, a filatélia foglalkozik.¹

A bélyeggyűjtés alapvetően a postabélyegek gyűjtésével foglalkozó tevékenységet jelöli. A bélyeggyűjtésen belül a (görög szavakból képzett) filatélia kifejezés a postai díjak és hatóságok fiskális bevételeinek elszámolása céljából készített postai és

¹ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010.

illetékbélyegek, valamint a hozzájuk kapcsolható tárgyak, mint például bélyeggel ellátott borítékok, csomagok, bélyeggel ellátott okiratok gyűjtésére korlátozódik. A további számos egyéb bélyegfajta (pl. a tagdíj, vagy a reklámbélyegek) az ún. parafilatéliával foglalkozók érdeklődésének tárgya. Az első postai bélyeg a Penny Black volt, melyet Angliában adtak ki 1840-ben. Az ifjú Viktória brit királynőt ábrázolta, s a szélei nem voltak perforálva, emiatt ollóval kellett kivágni az ívből.

A bélyeg mint értékpapír a 19. század első felében jelent meg. Nagy-Britanniában a 19. század elejére már annyira zavarossá vált a levelek és egyéb küldemények kézbesítéséért fizetendő díjak rendszere, és annyira magasra emelkedtek a bérmentesítési díjak, hogy a kereskedők és a tehetősebb emberek a posta kikerülésével, magánúton, esetleg felfogadott küldöncökkel juttatták célba leveleiket, ami a királyi posta számára jelentős bevételkiesést okozott. Mivel az újságok kézbesítése kevesebbe került, mint a leveleké, a legélelmesebbek az újságra láthatatlan tintával írt, vagy a cikkekben aláhúzott szavakból összeolvasandó üzeneteket juttattak így célba. Emellett abban az időben a címzettnek kellett a kézbesítésért fizetni, a levél átvételekor. Ezt sokan megtagadták, mert a díj 2-8 penny – ez akkoriban egy szegényebb embernek jelentős összeg volt –, ráadásul külön illetéket kellett fizetni a többoldalas levélért, de még a borítékért is. A legenda szerint az is szokásba jött, hogy egy egyszerű üzenetet már a levélen elhelyezett apró jelekkel is a címzett értésére adtak, így a levél átvétele szükségtelenné vált. Az ilyen esetekben a kézbesítés fáradsága, költsége megtérítetlen maradt a postaszolgálat számára, tehát az állami vállalat ingyen dolgozott.²

A brit postaszolgálat természetesen küzdött a pénzügyi válságból való kilábalásért, egyre többen sürgették a posta reformját, az ügy még a brit parlament különbizottsága elé is került. A legígéretesebbnek a falusi tanítóból lett főtisztviselő, Rowland Hill (1795-1879) terve bizonyult, amelyet már 1823-ban kidolgozott. A javaslat szerint ne a címzett, hanem a feladó fizesse a kézbesítés díját, előre. Továbbá drasztikusan egyszerűsíteni kell a díjszabási rendszert, és megfizethetővé csökkenteni a díjakat. 1839 nyarán

² James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

kísérletképpen bevezették a távolságtól független 2 pennys díjszabást, majd 1840. január 10-én áttértek az 1 pennys díjra. A reform annyira eredményesnek bizonyult, hogy a kormány a reform további gyakorlati lépéseinek kidolgozásával Hillt bízta meg. Bár a távolságtól független kézbesítési díj Nagy-Britanniában és még számos további országban is újdonságnak számított, Báthory István lengyel király már 1583-ban rendeletben írta elő, hogy a levelekért, tekintet nélkül a címzett lakhelyére, négy lengyel garas fizetendő.³

Megoldandó volt még, hogy a levelekért előre fizetendő díjak lerovása céljából ne legyen szükséges minden alkalommal a postahivatalokat felkeresni. Ennek érdekében készíteni kellett egy nehezen hamisítható értékjegyet, amely a postahivatalokban előre megvásárolható, és amelynek a levélre ragasztásával hitelesen igazolható a postai díj kifizetése. A Times című brit lapban meghirdetett pályázatra mintegy 2700 pályamű érkezett, olykor igen ötletesek, de a zsűri nem talált közöttük igazán megfelelőt. Végül az első bélyeg, a „Penny Black” Henry Corbould grafikus rajzából született, amely William Wyon 1837-ben vert, az ifjú Viktória királynőt ábrázoló emlékérméje alapján készült. Az értékpapírok és bankjegyek nyomásával foglalkozó Perkins, Bacon és Petch cég részére az acélmetszetet Charles Heath és Frederick Heath vésnök készítette.

Rowland Hill, a bélyeg atyjának feljegyzései szerint a megfelelő papír és festék kiválasztásától kezdve sokféle technikai nehézséggel kellett megküzdeni, de végül 1840. május 1-jén megvásárolhatók lettek az első bélyegek, óriási érdeklődést és forgalmat kiváltva, noha a bélyeg hivatalosan csak május 6-án került forgalomba.⁴

Mulatságos filatéliatörténeti érdekesség, hogy az első bélyeg elkészítői túl jól végezték el a munkájukat. A postahivatalokban a levélre ütött bélyegző egyik célja, hogy regisztrálja a levél felvételének helyét és idejét; a másik, hogy a félig a bélyegre ütött bélyegzőlenyomat lehetetlenné tegye a bélyeg újabb felhasználását egy másik levélen. Nos, a Penny Black első sorozatai olyan jó

³ VAJDA Endre, *A posta története*, Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967.

⁴ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

minőségű nyomatok lettek, hogy a bélyegzőlenyomat lemosható volt róluk anélkül, hogy ez a bélyegen meglátszott volna, és így a bélyeget a levélről leáztatva újból felhasználhatták. A problémáról értesülve az újabb bélyegeken már gyengébb minőségű festéket használtak.⁵

A brit kormány és a parlamenti felsőház Rowland Hill érdemeit bőkezűen jutalmazta. A brit állami posta ügyvezető titkára, később főigazgatója lett, 13 360 font sterling jutalmat utaltak ki számára, nemesi rangra emelték, bárói címet kapott, valamint a Bath-érdemrendet, nyugdíjba vonulásakor óriási, húszezer fontos jutalomban és évi kétezer fontos nyugdíjban részesítették. A gazdag jutalmazás érthető, ha figyelembe vesszük, hogy Angliában a postára adott levelek száma az 1838. évi 76 millióról 1864-re 642 millióra nőtt.

A sikeresnek bizonyult ötlet bevezetését követően néhány év múlva más országokban is sor került az első bélyegek kiadására: Svájc, Brazília (1843), Oroszország, Finnország (1845), Amerikai Egyesült Államok (1847), Franciaország, Belgium, Bajorország (1849), Ausztria, Spanyolország, Szászország (1850), Románia (1859).

Ami a postabélyegek magyarországi megjelenését illeti, 1848-ban, a szabadságharc alatt Than Mór festőművész megbízást kapott a Debrecenben működő Kossuth-kormánytól az első magyar bélyeg tervének elkészítésére. A bélyegterv el is készült, azonban a megvalósítás csak a nyomdai előkészítésig juthatott. A forradalom és szabadságharc leverését követően, 1850 és 1867 között Magyarország, mint az Habsburg Birodalom egyik tartománya, az Osztrák Postaigazgatás alá tartozott. 1850. június 1-jén jelent meg az első bélyeg hazánkban. Ez tehát osztrák bélyeg volt, a rajta látható Habsburg kétfejű sas pedig hamarosan az elnyomás jelképévé vált.⁶

⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

⁶ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010.
HORVÁTH Károly, *A magyar bélyeg története a kezdetektől a 19. század végéig*, Budapest, Pallas Stúdió, 2002.

Érdekes filatéliatörténeti tény, hogy Magyarország első bélyegkereskedője a polgári Prückler családból való, a hajadon maradt Prückler Klára (1844-1918) volt; 1876. augusztus 24.-én a Soroksári út 25. szám alatt családi bérházban megnyitotta bélyegkereskedését "Prückler J. C." néven. Később a boltot a IV. kerületi Régi Posta 5. szám alatti palotájába költöztette át. Prückler Klára egyébként régi német származású katolikus polgári család leszármazottja volt, amely Schwarzenbachból, Bodenseekreisből, Baden-Württembergből származik. Édesapja Prückler János (1816-1897), édesanyja Faltenmay Mária (1819-1905) volt.⁷

Az első bélyeggyűjtők az 1860-1870-es években gyerekek és tizenéves fiatalok voltak, és akkoriban a bélyeggyűjtést sok felnőtt gyerekes elfoglaltságnak tartotta. Az 1920-as évek táján az értékes bélyegekről szóló hírverések által megnövekedett a bélyeggyűjtők száma. A postai bélyegek árának gyors emelkedését leginkább annak lehetett tulajdonítani, hogy nagyon kevés idősebb bélyeg maradt meg jó állapotban. A legritkább daraboknak a párok vagy a hármascsíkok, illetve a bélyegblokkok számítottak.⁸

Az első magyar postabélyeg-sorozatot a kiegyezés után, 1867. június 1-jén bocsátották ki (2 krajcáros, 3 krajcáros, 5 krajcáros, 10 krajcáros és 15 krajcáros címletben, később pedig 25 krajcáros és 50 krajcáros címletben is). A bélyegeket, itthoni technikai feltételek híján, Bécsben nyomtatták, és az - osztrák postaszolgálat is használatba vette azokat. Ez sok vitához vezetett, de a mai filatéliai szakmai konszenzus szerint ez tekintendő az első magyar bélyegsorozatnak.⁹

A magyar állam a kiegyezés után néhány évvel, 1871-ben kezdte meg az önálló bélyegkiadást. Az osztrák postabélyegeket egyébként 1867. június 15-éig, az illetékbélyegeket június 30-ig használhatták fel bérmentesítésre, illetve illetékfizetésre. A Magyarországon használt osztrák bélyegek ezért a magyar gyűjtemények részét (is) képezik. A kiegyezés évében a magyar és az osztrák kormány közös postabélyegek kiadásában egyezett meg, amit az osztrák állami nyomda gyártott le. Ezek a bélyegek 1871. július 31-éig voltak felhasználhatók. 1868-ban alakult meg a magyar

⁷ HORVÁTH Károly, *A magyar bélyeg története a kezdetektől a 19. század végéig.*

⁸ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

⁹ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

Állami Nyomda. A bélyegek gyártására való felkészülés éveket vett igénybe, így az első hazai gyártású (illeték)bélyegek gyártását 1870. október 1-jén kezdték meg, és az ezt követő hetekben kerültek forgalomba. Ezeket követték az 1871 májusának elején forgalomba hozott első magyar gyártású (kőnyomatos) postabélyegek, amelyek első darabjai nyomdahibásak voltak, ezért 1871 januárjában és februárjában milliósámra semmisítették meg a hibás bélyegeket. Ugyanakkor filatéliatörténeti érdekesség, hogy hibás nyomású levelezőlapokat és postautalványokat kiadták, mivel azokból elfogyott az előző kiadású készlet.¹⁰

1874-1881 között a színes számú krajcáros bélyegeket, 1888-1899 között a fekete számú krajcárost és 1900-1913 között a turulos bélyegeket adták ki. 39 év alatt, a hírlapbélyeggel együtt, sok milliárdot. Ezekből a bélyegekből viszonylag sok maradt fenn, viszont egyes gyártási sajátosságok miatt igazi ritkaságok is akadnak közöttük. 1881-től a bélyegeket vízjeles papírokra nyomtatták. Az I-es vízjellel indultak és 1913-ban a VII-es vízjelű bélyegek voltak forgalomban. A különböző vízjelállások kigyűjtése, a vízjelhibák, az eltérések, a nyomdahibák sok örömet szereztek a gyűjtőknek. A vízjelek azonosítása nem volt egyszerű feladat, odafigyelést és tapasztalatot igényelt. Ezért a 100-as kötegeket készítőik kezdetben szét sem válogatták vízjel szerint a bélyegeket, így azok vegyesen kerültek a kötegekbe. A bélyegek vízjeles papírra nyomtatása 1962-ben, a XIII-as vízjellel szűnt meg. Szintén nagy odafigyelést igényelt a bélyegek sokféle fogazása, így kezdetben ezek is vegyesen kerültek a kötegekbe.¹¹

A legtöbbben azon ország bélyegeit gyűjtik, ahol élnek, vagy korábban éltek, illetve ismerik azt, beszélik nyelvét. A magyar bélyegeket a világ minden részén gyűjtik. Aki a Magyarországon kiadott bélyegeket gyűjti, arra törekszik, hogy lehetőleg a bélyegkiadás kezdetétől, de legalább 1900-tól, vagy 1913-tól teljes, postatiszta vagy használt bélyeggyűjteménye legyen. Ehhez a legtöbb gyűjtőnek sok évtized kell, és még akkor sem teljes a kollekciója. A magyar bélyegek mellett sokan gyűjtenek külföldit is, például egy vagy több ország minden kiadott bélyegét. Széles tábora van a motívumgyűjtésnek: például a gyűjtő elhatározza, hogy a

¹⁰ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

¹¹ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

vasúttal összefüggő, Magyarországon vagy a világon kiadott minden bélyeget gyűjt. Tetszés szerint lehet gyűjteni a bélyegen megjelenő témák bármelyikét, például sport, lepke, ló, kutya, macska, kerékpár, autó, hajó, repülőgép stb.¹²

Manapság persze a bélyeggyűjtés veszített korábbi - vitathatatlanul nagy - népszerűségéből. A mobilkommunikáció és az elektronikus, internetes levelezés és a közösségimédia-platformok (e-mail, MSN, Skype, Facebook, Messenger, Instagram, stb.) térnyerésével a magánemberek többsége leszokott a kézzel írott levelek küldéséről, ami a bélyegek egyik legjellemzőbb megjelenési formája az emberek életében. A gyors, praktikus mobil és internetes kommunikációhoz képest a papíralapú levelezés hosszadalmas és bizonytalan, ráadásul a küldemény útközben akár el is kallódhat. Emiatt a korsajátosság miatt a bélyeggyűjtők rendszerint ma már többségében az idősebb korosztály tagjai, akik életében a kommunikáció egyik legfontosabb eszközeként a mainál sokkal inkább jelen voltak a bélyegek. Fiatalok ma már ritkábban érdeklődnek a bélyegek iránt, mert az ő életükhöz ezek a papír alapú dokumentumok már nem kötődnek annyira, sőt, olykor még eredeti funkciójukkal sincsenek feltétlenül tisztában.¹³

A gyűjtők azonban még ma is rendszeresen és számottevő mennyiségben vásárolják és mintegy „raktározzák” - többnyire használatlanul - az újonnan megjelenő bélyegeket. A jelenkori bélyegekből a korszerű technológia és minőség-ellenőrzés miatt ráadásul alig kerülnek ki olyan ritkaságok, amelyek hosszú távon értékke válhatnak. Aki tehát manapság esetleg befektetés céljából adná a fejét bélyeggyűjtésre, az elsősorban a postai bevételek növelése érdekében, forgalmi cél helyett pusztán a gyűjtői igényeket kihasználó, és emiatt többnyire öncélú modern bélyegkiadások esetében valószínűleg csalódni fog, míg ennek a csalódásnak az elkerülésére az un. klasszikus bélyegek esetén is csak jelentős időbefektetéssel megszerezhető tudás és megbízható tapasztalat birtokában van esélye. Egy ország filatéliai tudása ugyanakkor nem pusztán öncélú tevékenység, hanem történelmi segédtudomány, mely egyben a nemzeti kultúra része is. A filatélia magasabb szintű művelői a bélyegekről szóló szakirodalom révén

¹² NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

¹³ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

ugyanis minden korban a bélyegképek által kifejezett, a társadalom számára fontosnak tekintett kulturális értékeket jelenítik és őrzik meg, valamint adják tovább az utókornak.¹⁴

A bélyeg fogalmát egyébként általános, hétköznapi értelemben leginkább úgy határozhatjuk meg, hogy az nem más, mint postai küldeményekre felragasztható, és azok bérmentesítésére szolgáló, kisméretű, többnyire színes nyomtatású postai értékciikk, állami monopólium alá tartozó értékpapír. A bélyeg funkciója persze lehet még különböző illetekek, államok és különböző szervezetek által kirótt díjak befizetésének igazolása is. Elsődleges feladata mellett a bélyeg képi, illetve szöveges tartalmával a kibocsátó állam kulturális, politikai, társadalmi helyzetéről, történelméről, mindennapi életéről is tájékoztatja használóit és gyűjtőit, hiszen megjelenése óta gyűjtői szenvedély tárgyát képezi. Anyagi értéke mellett, hiszen értékpapír, egyúttal gyakran magas esztétikai, szakmai és történelmi értéket is képvisel.¹⁵

A bélyegek, mint művészeti alkotások többféle, lényegében számtalan, de legalábbis nagyon sok módon kategorizálható formában kerülnek a piacra, és ennek köszönhetően meglehetősen sokszínűek, sokfélék, a modern nyomdatechnika megjelenésével pedig kinézetüknek már csak a képzelet szab határokat...¹⁶ A bélyegeket pedig, csak úgy, mint más értékkel bíró, vagy bizonyos jogokat biztosító, papír alapú okmányokat, okiratokat, értékpapírokat, például a pénzt, már a megjelenésük kezdete óta, a 19. század közepétől kezdve hamisítják, ezt pedig a hamisítók jellemzően nyereszkesedési, anyagi haszonszerzési céllal teszik.¹⁷

A filatéliai hamisítványokról érdemes néhány szót szólni, hiszen a bélyeggyűjtés önálló területét képezik. Ezek általában olyan papír alapú entitások, amelyek első látásra pontosan úgy néznek ki, mint a valódi bélyegek, de amelyeket megtévesztés vagy csalás céljából készítettek, hogy a használókkal elhitessék: azok valódiak. Ezek azonosítása a filatélia, a bélyegekkel és a postatörténettel

¹⁴ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

¹⁵ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

¹⁶ TÓTH Dávid, *A bélyeghamisítás hazai és külföldi szabályozása*, Magyar Jog, 2019/10.

<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1339443>

Letöltés ideje: 2023. október 3.

¹⁷ TÓTH Dávid, *A bélyeghamisítás hazai és külföldi szabályozása.*

foglalkozó történeti segédtudomány egyik igen nagy szakmai kihívást jelentő ága, a hamisítás tanulmányozása pedig kétségtelenül igen érdekes szakterület, a bélyegszakértők munkája pedig mindig újabb és újabb kihívásokat tartogat.¹⁸

Az alább idézett meghatározások nagyrészt megegyeznek a rangos *Scott Standard Postage Stamp Catalogue* című brit filatéliai kiadvány különböző legújabb kiadásainak bevezetőjében is szereplő meghatározásokkal. A filatéliai hamisítvány, hamis bélyeg vagy hamis filatéliai tárgy kifejezést jellemzően a gyűjtők megtévesztésére és a bélyegkibocsátó kormányok megtévesztésére, illetve az államok bélyegkibocsátási monopóliumának kijátszására gyártott bélyegekre használjuk. A hamisítás történhet a bélyegek lepecsételésére, felülnyomásaira, a hozzáadott vagy levágott perforációkra, illetve bélyegtervmódosításokra vonatkozóan is. Gyakran az eredeti bélyegek szolgálnak a hamisítás alapjául, és készül egy eredetileg valódi értékpapírból filatéliai hamisítvány oly módon, hogy a bélyeg külsejét, megjelenését, adattartalmát, a rajta olvasható/látható feliratot vagy képi tartalmat, grafikát megváltoztatják. Előfordul az is, hogy egy tömegbélyeget azzal a szándékkal manipulálnak, hogy az eredeti bélyegkiadás egy ritka változatát, tévnyomatát vagy felülnyomását imitálja, ez által a magas gyűjtői érték látszatát keltve, a gyűjtői társadalmat súlyosan, törvénysértő és etikátlan módon megtévesztve... Gyakran felmerül az a kérdés is, hogy mikor készült egy bélyeg jogszerűen postai használatra, és mikor tekintendő egyáltalán valódinak. Matthew Karanian például a következő irányelvet javasolja ennek megállapítására: a bélyegek akkor valódiak, ha a gyakorlatban is nemzetközileg elismertek, elfogadottak, és ez még akkor is így van, ha ez nincs írásba foglalva például szerződés vagy nemzetközi megállapodás által. Ez egyébként pontosan ugyanaz a nemzetközi jogi elv, amely a nemzetállamok elismerésére is vonatkozik. Egy nemzet akkor válik nemzetállammá, amikor a nemzetközi közösség elkezd nemzetállamként kezelni. Létezik olyan eset is, amikor egy államot a nemzetközi jog nem ismer el teljes egészében, de az általa kibocsátott bélyegeket mégis elfogadják a nemzetközi

¹⁸ JÉKI László, *Hamisítók, hamisítványok*, Budapest, Hetedhétthár Kiadó, 2010.

postaforgalomban. Erre remek példa a vitatott hovatarozású, Örményország és Azerbajdzsán által is követelt, állandó fegyveres konfliktusok által sújtott Hegyi-Karabah de facto állam, amely ugyan nem tagja az Egyetemes Postaegyesületnek, ami egyébként a legitim bélyegkibocsátás egyik nemzetközi alapfeltétele lenne, de a postáját mégis kézbesítik, ez azt bizonyítja, hogy az általa kibocsátott bélyegek nem hamisítványok, a nemzetközi közösség önálló bélyegkibocsátó entitásként kezeli.¹⁹

A történelem során állami és a magán postaszolgálatok már igen korán kidolgozták a bélyegek védelmét szolgáló eljárásokat. E lépések némelyike hasonló a hamis pénz elleni védelemre használt okmánybiztonsági eljárásokhoz, hiszen a bélyeg a bankjegyhez hasonlóan értékpapír, tulajdonképpen pénz helyettesítésére szolgáló okmány. A főbb eljárások, módszerek a következők:

vízjelek

speciális papír

finom vésés

speciális nyomtatási módszerek

különleges tinta a bélyegzőkhöz

selyemszálak beillesztése a bélyegpapírba

erős nagyítóval vagy mikroszkóppal látható vagy láthatatlan

titkos jelzések, mikrofeliratok

bélyegek újbóli kiadása bizonyos időközönként, esetleg a korábbinál fejlett nyomdai technológiával

Ha a bélyegek még használatlanok, azaz postatiszták, pusztán ránézésre nem lehet megkülönböztetni a filatéliai és a valódi postabélyegeket; az előállításukhoz használt technikák azonosak. Ha azonban a bélyegeken bélyegzőlenyomatok vannak, könnyebben meg lehet különböztetni őket egymástól. A bélyeggyűjtés tárgyát képezi a postakezelési jelekkel ellátott filatéliai tárgyak gyűjtése is, így ezeket is hamisíthatják. Ha egy bélyegen hamisított bélyegző van, akkor az szükségszerűen filatéliai hamisítványnak minősül, ha a bélyeg maga eredeti is, mivel nyilvánvalóan gyűjtőknek való

¹⁹ Matthew KARANIAN, *The Karabagh Story*, American Philatelist, 2000, vol. 114. No. 3.

eladásra készült, nem pedig postai küldemény bérmentesítésére, a bérmentesítés és a „futás”, postán való elküldés pedig adott esetben soha nem történt meg. Ha a postai bélyegző valódi, de maga a bélyeg hamis, akkor úgynevezett postai hamisítványról van szó, mivel a hamisítók sokszor valódi bélyegzőket használtak hamisított bélyegek látszólagos érvénytelenítésére, illetve azokat postaforgalomba kerülve valódi postabélyegzőkkel is érvényteleníthették. A filatéliai forgalomba, bélyeggyűjtőkhöz eljutó postai hamisítványok, amelyek valódi bélyegekként futottak keresztül a postaszolgálaton, és bérmentesítették általuk, egyébként meglehetősen ritkák, és már ez önmagában is értékessé teszi őket, jelentős gyűjtői értéket képviselnek.²⁰

A hamis bélyegeket előállító személyek sikere egyébként régebben elsősorban attól függött, hogy a hamis bélyegek kellően nagy mennyiségben készültek-e, és kerülnek-e forgalomba, a fő céljuk pedig az volt, hogy anyagi ráfordításaik megtérüljenek, hiszen a hamis bélyegek előállítása maga is pénzbe került. Jellemző gyakorlat volt, hogy az a személy, aki ezeket a bélyegeket használná, úgy kellett, hogy érezze, hogy jóval alacsonyabb áron vásárolhatja meg őket, mint amennyit egy állami postahivatalban fizetne, és megtévesztik, hogy azt higgye, hogy az általa vásárolt és felhasználni megkísérelt bélyegek valódiak, azaz bérmentesítésre alkalmasak... Ez tette a mindennapi postaforgalomban használt bélyegeket a hamisítási tevékenység elsődleges célpontjává, a másik hamisítási cél pedig, mint fentebb írtam, valamivel később a gyűjtők megtévesztése volt. A bélyeghamisítások felismeréséhez pedig nyilvánvalóan bélyegszakértőkre van szükség.²¹

A jelenleg hatályos magyar büntető törvénykönyvben a bélyeghamisítás önálló, súlyos büntetésekkel fenyegetett bűncselekmény:

*„391. § (1) Aki forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából
a) bélyegget utánoz vagy meghamisít,
b) hamis vagy meghamisított bélyegget megszerez, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít,
büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

²⁰ JÉKI László, *Hamisítók, hamisítványok.*

²¹ JÉKI László, *Hamisítók, hamisítványok.*

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki hamis, meghamisított vagy felhasznált bélyeget valódiként vagy fel nem használtként forgalomba hoz vagy felhasznál.

(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bélyeghamisítást

a) különösen nagy vagy azt meghaladó értékű bélyegre, illetve

b) bűnszövetségben

követik el.

(4) A büntetés vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztés, ha a bélyeghamisítást kisebb vagy azt el nem érő értékű bélyegre követik el.

(5) E § alkalmazásában

a) bélyeg:

aa) a postabélyeg, akkor is, ha még nem került forgalomba, vagy onnan már kivonták,

ab) a postai szolgáltatás bérmentesítésére alkalmas jelzés és a bérmentesítő gép lenyomata, a díjazással kapcsolatos postai felülnyomás, felírás vagy jelzés, és a nemzetközi válaszdíjszelvény,

ac) a fizetési kötelezettség teljesítésére a hatóság által kibocsátott bélyeg, akkor is, ha még nem került forgalomba, vagy onnan már kivonták, addig az időpontig, amíg visszaváltására, illetve cseréjére az állam jogszabály alapján köteles,

ad) fém természetének vagy tartalmának bizonyítására szolgáló hatósági jel,

ae) az adó biztosítására szolgáló hatósági jegy, valamint termék minőségének, mennyiségének, egyéb lényeges tulajdonságának bizonyítására szolgáló hatósági jegy,

af) a mérésügyi hatóság által mérőeszköz hitelesítésének és vizsgálatának bizonyítására, valamint hordó úrtartalmának jelzésére használt bélyegző és pecsét,

b) forgalomba hozatalon a bélyeggyűjtés céljára forgalomba hozást is érteni kell,

c) meghamisításon a bélyegnek gyűjtés célját szolgáló jogosulatlan megváltoztatását is érteni kell.

(6) A külföldi bélyeg a belföldivel azonos védelemben részesül."²²

²² 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv>
Letöltés ideje: 2024. augusztus 11.

Hamis bélyeget tehát Magyarországon elvileg nem szabad forgalomba hozni, és a törvény védelme kiterjed a postaforgalomban már nem lévő, abból kivont, illetve a külföldi bélyegekre is. Hamisítvány tehát elvileg a magyar gyűjtői piacon nem is tűnhetne fel, mert értékesítése (ha az valódiként történik), súlyos büntetést vonhat maga után. Ugyanakkor - legalábbis értelmezésem szerint, a tévedés jogát fenntartva - nem valósítja meg a bélyeghamisítás tényállását az a cselekmény, ha a hamisítványt vállaltan hamisítványként értékesítik, és az eladó nem állítja azt, hogy az valódi bélyeg. Tudniillik, a hamisítványnak éppen hamisítvány mivolta kölcsönözheti a magas gyűjtői értéket, és mint fentebb már kitértem rá, ismert hamisítványok, hamisítványritkaságok, bélyeghamisítási kuriózumok előfordulnak magángyűjteményekben, és a gyűjtői piacuk is határozottan létezik.²³

A bélyeg főbb típusai az alábbiak:

Levélbélyeg: az egyszerű bélyeg. Küldeményeken, csomagszállítókon jelzi, hogy mekkora összeggel bérmentesítették a küldeményt.²⁴

Portóbélyeg: arra szolgál, hogy a hiányos bérmentesítéssel vagy bérmentesítés nélkül feladott postai küldeményeken jelezze a címzett által fizetendő összeget.²⁵

Hivatalos bélyeg: a hatóságok, hivatalok, közintézmények használják bérmentesítésre.²⁶

Hírlapbélyeg: újságok, folyóiratok kedvezményes bérmentesítésére használják.²⁷

Illetékbélyeg: formai jegyeiben hasonló, de funkciójában eltér az illetékfizetésre használatos értékjegytől, az illetékbélyegtől. Ennek legismertebb, de csak egyik válfaja az okmánybélyeg, mely a törvényekben meghatározott minden olyan illeték megfizetésére általánosan használható, amelyre nem létezik a bélyegen feltüntetett rendeltetésű saját illetékbélyeg. Az utolsó ilyen, ma már

²³ <http://mystamps.hupont.hu/25/hamisitvanyok>

Letöltés ideje: 2023. október 4.

²⁴ *Bélyeglexikon*, szerk. SURÁNYI László, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1988.

²⁵ *Bélyeglexikon*.

²⁶ *Bélyeglexikon*.

²⁷ *Bélyeglexikon*.

a forgalomból kivont, meghatározott rendeltetésű illetékbélyegfajta a közteherjegy volt, de régebben sok másféle is létezett.²⁸

A bélyeggyűjtés talán legnépszerűbb, legelterjedtebb területe a tematikus filatélia. Tematikus bélyeggyűjtésnek (ennek talán egy szűkebb területét pedig elsősorban Magyarországon motívumgyűjtésnek, illetve motívumfilatéliának – angolul jellemzően *topical philately*, *topical stamp collecting* vagy *thematic stamp collecting*) azt a filatéliai ágat, gyűjtési és érdeklődési területet nevezzük, amikor valaki csak egy témába tartozó bélyegeket gyűjt, illetve tanulmányoz.²⁹ Ide tartozik az eseményfilatélia is, amely évfordulókat, eseményeket (sportesemények, hadi események, születési évfordulók stb.) ábrázoló bélyegek gyűjtését jelenti. A motívumbélyegek először a 19. század végén jelentek meg a világon egy ázsiai brit gyarmaton, és nagyon hamar tudatosan a gyűjtői igények kielégítése céljából kezdték el őket kibocsátani.³⁰ A tematikus filatéliát és a motívumfilatéliát régebben azonos gyűjtési területnek tekintették, mára azonban két önálló, egy tágabb és egy szűkebb filatéliai ágról van szó.³¹ A kettőt persze olykor nehéz elhatárolni egymástól, azonban a tematikus gyűjtés elvileg valamely (tágabb) témához kapcsolódó bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtését (pl. postatörténet, repüléstörténet, közlekedés stb.) jelenti, tehát a bélyegek tematikus alapon való gyűjtése és tanulmányozása az úgynevezett tematikus filatélia, míg a

²⁸ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*.

²⁹ Magyarországon számos jó színvonalú motívumfilatéliai könyv, illetve tematikus kiállítási katalógus megjelent. Például lásd:

ÁCS Imre, *Magyarország hadtörténelme bélyegeken*, Budapest, Honvéd Kiadó, 1998.

Dr. ZOLTÁN János, *Vadászat bélyegeken*, Magánkiadás, Budapest, 2002.

Dr. FORGÓ Béla, *Festmények és grafikák Magyarország bélyegein*, Budapest, MP Press Bt, 2003.

SZABÓ Jenő, *Bélyegrapszódia* [A Bélyegmúzeum zenét és zeneszerzőket megjelenítő bélyegekből készült, tematikus bélyegkiállításának katalógusa], Budapest, Bélyegmúzeum, 2015.

³⁰ Kathleen WUNDERLY, *North Borneo 1894 Stamps. Legitimately Scorned or Real Works of Art?*.

<https://www.linns.com/news/world-stamps-postal-history/north-borneo-1894-stamps-scorned-or-praised.html>

Letöltés ideje: 2023. november 26.

³¹ BÁNÁS Artúr, „Hol tart valójában a tematikus filatélia?”, *Bélyegvilág*, 2018/3, 6.

motívumgyűjtés vagy motívumfilatélia a bélyegábra által megjelenített képre, képi tartalomra korlátozódik – ha például állatokat, vagy még korlátozottabban adott rendszertani csoportba tartozó állatokat, növényeket, bizonyos típusú járműveket stb. megjelenítő bélyegeket gyűjtünk és tanulmányozunk, akkor tulajdonképpen motívumfilatelisták vagyunk.³² A motívum alapon történő bélyeggyűjtés témái nyilván lehetnek állatok, növények, híres emberek, közlekedési eszközök, képzőművészeti alkotások, néprajzi csoportok és viseletek, vagy akár épületek és tájak is.³³ A lehetőségek a bélyegek egyre több mindenre kiterjedő képi tartalmával együtt szinte végtelenek, a nagy mennyiségű megjelent bélyeg és bélyegváltozat okán pedig mindenképpen ajánlatos, hogy aki gyűjtésükre adja a fejét, az valamilyen módon, akár kibocsátó országra korlátozva, akár időszakra szorítkozva, akár tematikus, akár ezen belül motívumalapon behatárolja gyűjtői hobbijának területét.³⁴

A tematikus alapú, illetve szűkebben a motívum alapon történő gyűjtés majdnem egyidős a magával bélyeg történetével. Amikor a 19. század végén a posták emberek portréi, címerek és egyéb egyszínű bélyegek kiadása helyett inkább színes, tematikus bélyegek kiadása mellett döntöttek, és a bélyegek külleme, grafikai tartalma, képi elemei egyre változatosabbá és színesebbé váltak, és egyre jobban elterjedt a tematikus gyűjtés és a motívumgyűjtés. Az 1920-as évek végén a szemlélet kellően elfogadottá vált,³⁵ és ez a bélyeggyűjtési ág a bélyegszakkönyvekben, filatéliai kiadványokban is egyre gyakrabban jelent meg, mint a filatélia egyre inkább önálló

³² NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145-154.

³³ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 36-37.

Illetve: DABÓCZY András – GLATZ István – NAGY László – Dr. SZÖRÉNYI Miklós – VAS István, *A bélyeggyűjtés kézikönyve*, Budapest, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, 2004.

³⁴ BÁNÁS Artúr, „Hol tart valójában a tematikus filatélia?”, *Bélyegvilág*, 2018/3, 6.

³⁵ Lásd a magyar szakirodalomban bővebben például: HAJDU Endre, *Bélyeggyűjtés*, Budapest, Medicina Kiadó, 1970, 60-64.

és egyre többek által igen nagyra értékelt területe.³⁶ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség (Fédération Internationale de Philatélie, FIP), a bélyeggyűjtők legrangosabb nemzetközi szervezete ugyanakkor mára csak a tágabb értelemben vett tematikus filatéliát (angolul: *topical philately* vagy *thematic philately*, franciául: *philatélie thématique*, németül viszont: *Motivphilatelie* vagy *thematische Philatelie*, a két kifejezés nagyjából ugyanazt jelenti) filatéliát ismeri el önálló versenyszakágként, csak és kizárólag motívumalapú filatéliai anyaggal nem is igazán lehet nemzetközi bélyegkiállításokra benevezni. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség, a FIP értelemszerűen maga is fenntart egy tematikus szakbizottságot. A rangos nemzetközi szakmai szervezet honlapján az alábbi definíció olvasható:

„A tematikus filatélia olyan bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtése, amelyek egy témát illusztrálnak, dolgoznak fel: madarak, foci, történelem, művészet, életmód, fák stb. A téma (theme) kifejezésnek itt dinamikus jelentése van, amely a gyűjtő általi személyes kidolgozását jelenti, aki egy teljes történetet épít az adott téma köré.

Valaha a bélyeggyűjtemények egy ország vagy országcsoport bélyegeiből álltak. A bélyegeket általában a kibocsátás dátumának sorrendjében mutatták be. Ez ma már nincs így. A tematikus gyűjtemény a lehető legszélesebb körű filatéliai anyagból áll, a postigazgatások lehető legszélesebb köréből, mindenféle időbeli megkötés nélkül. Minden egyes kiválasztott tételnek kapcsolódnia kell a témához, és azokat legmegfelelőbb sorrendben kell elrendezni, hogy elmeséeljék a történetet.

A történet vázolata tervként (plan) kerül bemutatásra, amely a téma kialakulásának lépéseit mutatja be. A terv hasonló egy könyv tartalomjegyzékéhez, és általában fejezetek és alfejezetek szerint szerveződik, amelyek láthatóvá teszik a történet logikus folyását egy világos és következetes szál mentén.”³⁷

³⁶ Lásd bővebben: NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145-154.

³⁷ *What is Thematic Philately?*. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség honlapja. <http://www.fipthematicphilately.org/what.html>

Letöltés ideje: 2023. december 16.

Ebből a rangos nemzetközi szakmai szervezet által meghatározott definícióból is látszik, hogy a tematikus filatélia egy tágabb, komplexebb, a gyűjtők számára nagyobb kreativitást és szellemi mozgásteret, egyúttal nagyobb kihívást jelentő keretet, sőt, inkább egész keretrendszert jelent, míg a motívumfilatélia leginkább azonos bélyegábrát tartalmazó bélyegek gyűjtését (és tanulmányozását) jelenti, és inkább az adott filatéliai tárgy szűkebb vizuális, grafikai tartalomra koncentrál, nem pedig annyira az egyes filatéliai tárgyak közötti lehetséges, komplex tematikai kapcsolatokra. Míg a tematikus filatélia versenyszakág, addig a motívumfilatélia, mondhatjuk akár némi leértékeléssel, leginkább egy szűkebb gyűjtési területet jelent. A professzionális, bélyegkiállításokon is induló bélyeggyűjtők jellemzően a tematikus filatéliát ismerik el inkább, a motívumgyűjtést pedig sokan egy kevésbé komplex területnek gondolják. A motívumgyűjtemények a gyűjtők szorgalmas munkája és kreativitása által ugyanakkor fokozatosan tematikus gyűjteményekké bővíthetők, és az egyszerűbbtől az összetettebb tartalom felé haladva több lépésben fejleszthetők. Ezzel együtt művelődéstörténeti szempontból nyilván mindkét megközelítés igen érdekes lehet.³⁸

Ha már szó esett a tematikus filatéliáról, mint a bélyeggyűjtés talán legnépszerűbb és legelterjedtebb területéről, mindenképpen muszáj néhány mondatot szólnunk a postatörténeti gyűjtési területről is, amely a filatéliának ugyancsak egy igen elterjedt, és rendkívül érdekes szegmense, nem utolsósorban pedig a nemzetközi bélyegkiállítások rangos, elit versenyszakága is egyben. A postatörténeti gyűjtési mód esetében nem egy vagy több bélyegkiadás teljes gyűjtése a cél, hanem a választott postatörténeti korszak bélyegkiadás-, levélbélyegzész-, kezelés-, szállítás- és bérmentesítési módjainak változásait és az ezekhez kapcsolódó dokumentumoknak a vizsgálatát és gyűjtését foglalja magában. A postatörténeti gyűjtési mód esetén igen nagy jelentősége van az úgynevezett futott, vagyis postakezelési folyamaton átesett leveleknek és egyéb küldeményeknek, mert az bizonyítja minden kétséget kizáróan a tárgyalt postatörténeti

³⁸ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*.

korszak az előzőhöz viszonyított helyzetét. A postatörténeti dokumentumok ugyanakkor nem csupán futott levelek, hanem a gyűjtési területhez tartoznak a díjegyves nyomtatványok, postajárat-kimutatások, óralevelek, szállítólevelek, feladóvények, korabeli postai rendeletek stb. Az igen nagy változatosságot és kreativitást engedő, önálló postatörténeti bélyegkiállítási osztály kiállítási anyagai rendszerint állami, helye vagy magánposták által szállított postatörténeti dokumentumokból állnak. Egy postatörténeti kiállítási gyűjtemény használt borítékokat és leveleket, használt postai díjjegyeseket, használt postai bélyegeket és egyéb postai dokumentumokat tartalmaz, amelyeket a postatörténet bármely aspektusának kifejtésére irányuló kiegyensúlyozott terv szerint választanak ki, írnak le és rendeznek el. Ezek a kiállítási gyűjtemények általában hangsúlyt fektetnek a díjszabásra, útvonalra, szabályokra, postai jelölésekre, használatokra és egyéb postai szempontokra, szolgáltatásokra, funkciókra és tevékenységekre, melyek kapcsolatban vannak a postaszolgálat fejlődésének történetével.³⁹

A bélyeggyűjtés egy másik nagy és igen érdekes, viszonylag újonnan felfedezett területe a fiskális filatélia vagy pénzügyi filatélia, amely tulajdonképpen a pénzügyi bélyegek, okmány- és illetékbélyegek gyűjtését jelenti. A *Bélyeglexikon* szerint az illetékbélyeg és bizonyos esetekben az okmánybélyeg nem más, mint a pénzügyi bélyegek egyik fajtája, mely olyan állami jövedelem (illeték) befizetésének igazolására van rendszeresítve, amelyért az állam bizonyos szolgáltatást végez. Ennek a nem postaforgalmi, bár bizonyos kivételes esetekben akár postai bérmentesítésre is használt értékcikkeknek a besorolásában és elnevezésében a különböző bélyegkatalógusok nyilván nem egységesek, ahogyan országoként is eltérő hagyományai vannak az illetékbélyegek kiadásának és használatának. Az okmánybélyeg ezen belül az okirati illeték lerovására szolgál, tehát hivatalos irat állami/hatósági hitelesítésének a megfizetését igazolja, és egyúttal az okirat

³⁹ *Bélyeglexikon*.

Valamint: A MABÉOSZ Postatörténeti Szakosztályának irányelvei.

https://www.mabeosz.hu/sites/default/files/attachment/FIP_PH_Guidelines_2022_HU_O.pdf

Letöltés ideje: 2024. augusztus 10.

hitelességét és érvényességét is tanúsítja. Nagy-Britanniában és a Brit Gyarmatbirodalomban például sokáig ugyanaz a bélyegfajta használható volt mind postai bérmentesítésre, mind pedig illetékek és kisebb adók megfizetésének igazolására, az ilyen „vegyes” használatú bélyegeken pedig jellemzően POSTAGE AND REVENUE (posta és illeték) felirat volt olvasható. A *Bélyeglexikon* mára kisség elavult véleménye szerint ugyanakkor az okmány- és illetékbélyegek gyűjtése és tanulmányozása nem annyira a filatélia, mint inkább annak határterülete, a bélyeghez hasonló, de postai bérmentesítésre nem alkalmas tárgyakkal, nyomtatványokkal foglalkozó parafilatália tárgykörébe tartozik.⁴⁰ Ennek ugyanakkor szögesen ellentmond, hogy a Nemzetközi Filatéliai Szövetség a pénzügyi bélyegek gyűjtését önálló versenyszálynaként ismeri el.⁴¹ Magyar filatéliatörténeti érdekesség ugyanakkor, hogy az okmány- és illetékbélyegek éppen a közelmúltban, 2023-ban kerültek kivezetésre, az okirati illetékek pedig a magyar közigazgatásban immár elektronikus úton fizetendőek...

Gyűjteni a filatelisták többsége szerint olyan dokumentumokat érdemes, amelyek postai bérmentesítésre elméletileg valóban alkalmasak. Azért használom az *elméletileg* határozószót, mert egyes kevésbé fejlett, főként afrikai, kevésbé bizonyos ázsiai országokban gyakori jelenség, és elsősorban a gyűjtőket megcélzó motívum- és tematikus bélyegeket érinti az úgynevezett *fantombélyeg-kiadás*, amely azt jelenti, hogy bár egy adott bélyegkiadásban szerepel államjelzés és névérték, azt nem feltétlenül az adott állam kormányzatának vagy postaszolgálatának megbízásából vagy engedélyével nyomtatják ki,⁴² hanem elsődlegesen gyűjtői igények kielégítésére, profitszerzés céljából hozzák létre, és kerül forgalomba bizonyos piaci szereplők, nyomdai vállalkozások, cégek tevékenysége által.⁴³ Ebből kifolyólag pedig lehetséges, hogy az adott bélyeg szigorú filatéliai és postajogi értelemben csupán bélyegnek látszik, de a nemzetközi

⁴⁰ *Bélyeglexikon*, 346-347.

⁴¹ Lásd bővebben: SZÚCS Károly, *Pénzügyi filatélia. Kézikönyv és katalógus*, Budapest, Magyar Filatéliai Tudományos Társaság, 2017.

⁴² James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 58-59.

⁴³ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58-59.

postaforgalomban nem feltétlenül fogadnák el, már ha valaki bérmentesítésre próbálná meg használni.⁴⁴ A kétes legitimitású bélyegkiadásoknak, fantombélyegeknek, illegális bélyegeknek ugyanakkor mára maguknak is jelentős gyűjtői piacuk van, és mivel az egyre inkább digitálissá váló világban, az elektronikus kommunikáció és az automatizált postakezelés korában már a hivatalos, többnyire állami monopólium alá tartozó bélyegkiadás is egyre inkább a gyűjtői igények kielégítését, a kormányzatok és postaszolgálatok ily módon történő profitszerzését, nem pedig a valódi postai bérmentesítést, a küldemények célba juttatási díjának megfizetését és ennek igazolását szolgálja, a legitim és illegitim bélyegkiadásokat is egyre nehezebb elhatárolni, megkülönböztetni egymástól.⁴⁵

Ugyanakkor a professzionális magyar bélyegszakértők körében mindazonáltal van egy kimondott egyetértés, viszonylag egységes szakmai álláspont a filatéliai hamisítványokat illetően: nem a hamisítványt kell ismerni, hanem az eredeti bélyeg jellemzőit – minden ettől való eltérés hamisítvány, még ha eredeti bélyeg szolgált az alapjául. Elsősorban az eredeti bélyeg a fontos tehát, és ami attól eltér, az hamisítványnak minősítendő. Ebből fakad az a sajnálatos filatéliai tény is, hogy magyar nyelvű szakirodalma a bélyeghamisításoknak szinte nincs is...

A hamisításhoz hasonló jelenséggel találkozunk a fentebb említett fantombélyegek esetében. A filatéliában ugyanis fantombélyegnek (is) nevezzük az olyan bélyegkibocsátásokat, amelyeket nem létező államok nevében, vagy éppenséggel létező államok nevével visszaélve adnak ki, üzleti vagy propagandacélból – e bélyegszerű entitásokat nevezik még fantáziabélyegnek, Cinderella-(Hamupipőke-)bélyegnek, illegális bélyegnek, álbélyegnek, és sokféleképpen... Főként afrikai és ázsiai országokban gyakori jelenség a fantombélyeg-kiadás, amely azt jelenti, hogy bár egy adott bélyegkiadásban szerepel államjelzés és névérték, azt nem feltétlenül az adott állam kormányzatának vagy postaszolgálatának megbízásából vagy engedélyével nyomtatják ki, hanem elsődlegesen gyűjtői igények kielégítésére, profitszerzés

⁴⁴ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58-59.

⁴⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58-59.

céljából hozzák létre, és kerül forgalomba bizonyos piaci szereplők, cégek tevékenysége által. Ebből kifolyólag pedig lehetséges, hogy az adott bélyeg szigorú filatéliai és postajogi értelemben csupán bélyegnek látszik, de a nemzetközi postaforgalomban nem feltétlenül fogadnák el, ha valaki bérmentesítésre próbálná meg használni. Hogy lehet-e valamit hamisítani, ami eredetileg nem is létezik, fogós kérdés, ám a konzervatívabb filatelisták általában a fantombélyegeket is egyfajta hamisítványnak szokták tekinteni, hiszen azok alapvetően a gyűjtők megtévesztése céljából azt a látszatot keltik, hogy valódi, postajogi értelemben érvényes, küldemények bérmentesítésére alkalmas értékjegyek. A kétes legitimitású bélyegkiadásoknak, fantombélyegeknél, illegális bélyegeknél ugyanakkor mára maguknak is jelentős gyűjtői piacuk van, és mivel az egyre inkább digitálissá váló világban, az elektronikus kommunikáció és az automatizált postakezelés korában már a hivatalos, többnyire valamilyen állami monopólium alá tartozó bélyegkiadás is egyre inkább a gyűjtői igények kielégítését, a kormányzatok és postaszolgálatok ily módon történő profitszerzését, nem pedig a postai bérmentesítést, a küldemények célba juttatási díjának megfizetését és ennek igazolását szolgálja, a legitim és illegitim bélyegkiadásokat is egyre nehezebb elhatárolni, megkülönböztetni egymástól.⁴⁶

A fantombélyegeket, illegális bélyegeket, álbélyegeket, egy állam nevében magánszemélyek/cégek nevében kibocsátott, kétes legitimitással rendelkező bélyegeket külön csoportját alkották a 20. századi filatéliatörténet során az úgynevezett Dúne-bélyegeket, amelyek neve (angolul: Dunes) a filatéliában a mai Egyesült Arab Emírátságok egykor önálló tagállamaiban gyártott postai értékjegyekre utal. Az 1960-as években és az 1970-es évek elején nagy mennyiségben nyomtatott bélyegeket ma már többnyire szinte értéktelennek. Az emírátságok sokáig voltak brit gyarmatok. Nagy-Britannia irányította az egykori Szerződéses Államok névre hallgató arab államcsoport külkapcsolatait (az 1892-es kizárólagossági szerződés eredményeként), beleértve a postaszolgálatot is (a korlátozott szuverenitással rendelkező arab államok nem voltak tagjai az Egyetemes Postaegyesületnek). Az ugyancsak brit uralom

⁴⁶ James MACKAY, *Bélyegeket és bélyeggyűjtés*, 58-59.

alatt működő indiai kormány 1941-ben nyitotta meg első postahivatalát Dubajban, amelynek működését 1948-ban a British Postal Agencies, a Brit Postaszolgálat (General Post Office) leányvállalata vette át. 1963-ban Nagy-Britannia végül átengedte a postaszolgálatok irányítását a Szerződéses Államok arab uralkodóinak, a Brit Gyarmatbirodalom lassan felbomlott, és ezek az államok is önállósulni kezdtek. Egy amerikai filatéliai vállalkozó, bizonyos Finbar Kenny meglátta ugyanakkor meglátta a haszonszerzés lehetőségét, és jó üzletnek gondolta, a bélyegeket jelentet meg az arab emirátusok nevében, elsődlegesen az ekkoriban igen jól jövedelmező gyűjtői piacra szánva azokat. 1964-ben üzletet is kötött az éppen pénzsűkében lévő Adzsmán arab emirátussal, a kormányzat pedig egyszerűen koncesszióba adta neki a helyi bélyegek kibocsátásának jogát. Kennynek az ilyen üzleti megállapodások lassan a szakterületévé váltak: 1964-ben Fudzseira arab emirátus uralkodójával is ugyanilyen megállapodást kötött, ám a Cook-szigetek kormányával folytatott gyanús üzletei miatt végül vesztegetési ügybe keveredett az Amerikai Egyesült Államokban. A szóban forgó kétes legitimitású bélyegek gazdag és változatos illusztrációkat tartalmaztak a gyűjtők igényeinek kielégítése céljából, ám nem kapcsolódtak különösebben az arab emirátusok kultúrájához, ahol elvileg kibocsátották őket. Megjelent például úrkutatás vagy tokiói olimpiai játékok tematikájú bélyegsor is. Umm Al-Quawain emirátus nevében kibocsátásra került továbbá egy brit uralkodókat ábrázoló bélyegsor, illetve egy téli olimpiai játékok tematikájú bélyegkiadás is. Mivel ironikus módon az emirátus területén a nyári hőmérséklet elérte az 50 Celsius-fokot, ezek a névleges kibocsátó államhoz semmilyen módon nem kapcsolódó bélyegek együttesen „Dunes” néven váltak ismerték. A Szerződéses Államok, későbbi Egyesült Arab Emirátusok „illegális”, tehát valójában nem a kibocsátó ország postaszolgálatát által, és nem elsősorban postai bérmentesítés céljából kibocsátott bélyegek között ugyanakkor olyan dekoratív darabok is akadnak, amelyek a térség kultúrájához legalább valóban kötődő tevéket ábrázolnak. E gyűjtői célú bélyegek kibocsátása rövid távon igen jelentős bevételt hozott az arab emirátusok számára, azonban olyan nagy számban, és annyira nyíltan a profitszerzés szándékával jelentek meg, hogy végül a legtöbb rangos nemzetközi katalógus a jó részüket nem is

tartja nyilván. Hogy ezek a bélyegek egyáltalán a filatélia tárgykörébe tartoznak-e, vagy inkább parafilatéliai entitások, azon lehet vitatkozni, hiszen valószínűleg nem postai bérmentesítés céljából jelentek meg, és talán postai küldeményeken soha egyetlen példány sem futott belőlük...⁴⁷

Természetesen ugyanakkor vannak az illegális bélyegkiadások kiszűrésére nemzetközi kezdeményezések. Ezek közül a legfontosabb és legsikeresebb valószínűleg az Egyetemes Postaegyesület (UPU) és a Filatélia Fejlesztéséért Világszövetség (World Association for the Development of Philately = WADP) közös projektje, a WADP Numbering System adatbázis, amely elvileg 2002 óta regisztrálja az UPU tagállamai által legitim körülmények között kibocsátott, nemzetközi postaforgalomban elfogadott, bérmentesítésre valóban alkalmas bélyegkiadásokat, és egy folyamatosan frissített, bárki által elérhető elektronikus katalógust tesz közzé a honlapján.⁴⁸ Ugyanakkor sajnos, az Egyetemes Postaegyesület nem minden tagállamának postaszolgálata vesz részt a projektben és az adatbázis fejlesztésében, főként a kevésbé fejlett országok vonakodnak frissen kibocsátott bélyegek jegyzékét frissíteni, aktualizálni. Ebből kifolyólag, ha egy bélyeg szerepel a WADP Stamp Numbering adatbázisban, akkor biztos, hogy legitim kiadásról van szó, ugyanakkor ha egy filatéliai dokumentum nem szerepel a WSN katalógusban, még egyáltalán nem biztos, hogy esetében feltétlenül fantombélyeg-kiadással állunk szemben. A különbségtétel a legális és illegális bélyegkiadások között tehát sok esetben nehéz feladat, a filatelistáknak pedig bizonyos államok bélyegei esetében több szempontot is tüzetesen meg kell vizsgálniuk, hogy eldönthessék, filatéliai vagy parafilatéliai dokumentumokkal van-e dolguk. Természetesen a nem legitim körülmények között megjelent (ál)bélyegek között is akadhatnak dekoratív, érdekes és esztétikailag értékes darabok, hiszen grafikai tartalmuk nagyon változatos, a gyűjtőknek azonban illik tisztában

⁴⁷ Dúne-bélyegek - Angol nyelvű Wikipédia-szócikk.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Dunes_\(stamps\)#cite_ref-7](https://en.wikipedia.org/wiki/Dunes_(stamps)#cite_ref-7) Letöltés ideje: 2023. december 23.

⁴⁸ <https://www.wnsstamps.post/en/stamps-search>

Letöltés ideje: 2024. április 29.

lenni vele, hogy postai bérmentesítésre nem használhatók, és bélyegkiállításokon nem szerepeltethetők.

A bélyeg amellet, hogy művészeti, egészen pontosan iparművészeti, sokszorosított kisgrafikai műalkotás, egyúttal elsődleges történeti forrás is, amely a kibocsátó ország művészetét, történelmét, természeti és kulturális adottságait. Forrástani szempontból a vizuális történeti források csoportjába tartozik, ahová még egyébként az alábbi dokumentumtípusok sorolhatók: festmények, falfestmények, rajzok, vázlatok, rézkarcok, nyomatok, karikatúrák, fényképek, plakátok, bélyegek, bankjegyek. Mint történeti forrás, a bélyeg is többnyire olyan képi ábrázolást tartalmaz, jelenít meg, amely adott történeti korszak gondolkodásmódjának, esztétikájának és szimbólumrendszerének a megértését, esetleg egy adott esemény, személy, közhangulat érzelmi, politikai, társadalmi, művészeti megjelenítését adja vissza, ily módon pedig hozzájárul a történelem több nézőpontból történő, multiperspektivista megértéséhez.⁴⁹

Mivel a bélyeg mindig adott kormányzat postaszolgálata által kibocsátott értékjegy és vizuális dokumentum, halmozottan igaz rá, hogy segít megérteni az adott kibocsátó állam és korszak politikátörténetének összetett eseményeit, és körültekintő elemzéssel, értelmezéssel adott esetben sokkal többet árul el a történeti múltról, mint azt akár a történész, akár a laikus szemlélő elsőre gondolhatnánk. Nem véletlenül hangsúlyozandó mindenütt az az állítás, mely szerint a filatélia nem csupán egy hobbi, magánszemélyek által űzött gyűjtőszennvedély, hanem bizony a címertanhoz, pecséttanhoz, oklevéltanhoz stb. hasonlóan egy önálló történeti segédtudomány, amelynek megvannak a maga sajátos szakmai szabályai. A bélyegek ily módon pedig nem csupán a művészettörténet tárgykörébe tartoznak, mint esztétikai értéket hordozó, iparművészeti műalkotásként felfogható aprónyomtatványok, hanem bizony, az írott forrásokhoz hasonlóan a történettudomány számára is kiemelkedően érdekeseek lehetnek.⁵⁰

⁴⁹ SCHRECK Katalin, *Vizuális források*, in *Bevezetés a történettudományba és a történelemkutatás módszereibe*, szerk. KEREPESZKI Róbert - SCHRECK Katalin, Pécs, Kronosz Kiadó, 2024, 171-182.

⁵⁰ SCHRECK Katalin, *Vizuális források*.

A vizuális történeti források, így a bélyegek is, adott esetben a történészi elemzés, értelmezés kiemelkedően fontos tárgyát képezhetik, hiszen olyan jól látható és befogadható dokumentumok, amelyek nagyban segíthetik a múlt jobban elképzelhetővé és átélhetővé válását. Egyfelől a bélyegek szolgálhatnak az írott források kiegészítéseként, másfelől, keletkezési helyüktől, idejüktől és támájuktól, ábrájuktól, annak összetettségétől és valóságreferenciáitól függően akár teljesen önálló forrásértékkel is rendelkezhetnek. Más történeti forrásokhoz hasonlóan ugyanakkor értelmezésükkor a bélyegeket is kontextualizálni és körültekintően elemezni szükséges, hiszen állami kibocsátású értékjegyekről lévén szó, esztétikai értékük mellett halmozottan elmondható róluk, hogy igen sok esetben propaganda- és emlékezetpolitikai célokat szolgálnak, és a postai bérmentesítés lehetővé tétele mellett egy adott kormányzati múlt- vagy jelenértelmezés minél több állampolgár részére történő eljuttatása is a feladatuk.⁵¹ A 21. században ugyanakkor a bölcsészettudományok talán lassan eljutnak oda, hogy a bélyegeket ne csupán postai értékjegyekként kezeljék, hanem a történettudomány, a művészettörténet és a tágabb értelemben vett kultúratudomány által elemzésre érdemes művészeti, politikai és történelmi dokumentumokként tanulmányozzák a maguk komplexitásában...⁵²

FELHASZNÁLT IRODALOM

BÁN Willy, *A magyar postabélyegek adattára*, Budapest, A Hungária Bélyeggyűjtő Köre, 1943.

A bélyeggyűjtés kézikönyve. Útmutató a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége bélyeggyűjtő köreinek vezetői részére; összeáll. VAS István, szerk. SOMOGYI Tamás, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, Bp., 2004.

⁵¹ SCHRECK Katalin, *Vizuális források*.

⁵² Lásd bővebben: *Philatelie als Kulturwissenschaft*, szerk. Dirk NAGUSCHEWSKI - Detlev SCHÖTTKER, Berlin, Kulturverlag Kadmos, 2019.

A magyar bélyegek kézikönyve, szerk. SURÁNYI László - VISNYOVSKAI Gábor - VÁRKONYI Judit, Budapest, Gondolat Kiadó, 1986.

A magyar bélyegek monográfiája 1. Általános rész, szerk. NÉVI Pál - STEINER László - SURÁNYI László - VÁRADI Imre, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1965.

<http://www.mafitt.hu/projects/monograph/MBM-I.pdf>

A magyar bélyegek monográfiája 2. Az osztrák posta Magyarországon, szerk. NÉVI Pál - STEINER László - SURÁNYI László - VÁRADI Imre, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1966.

<http://www.mafitt.hu/projects/monograph/MBM-II.pdf>

A magyar bélyegek monográfiája 3. Magyar klasszikus bélyegek és postai bérmentesítés 1867-1899, szerk. NÉVI Pál - STEINER László - SURÁNYI László, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1968.

<http://www.mafitt.hu/projects/monograph/MBM-III.pdf>

A magyar bélyegek monográfiája 4. Magyar postabélyegek és a postai bérmentesítés 1900-1944, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1971.

<http://www.mafitt.hu/projects/monograph/MBM-IV.pdf>

A magyar bélyeggyűjtés kis kézikönyve; összeáll. KOPRÉ József; szerzői, Keszthely, 1944.

BÁNÁS Artúr, *„Hol tart valójában a tematikus filatélia?”*, Bélyegvilág, 2018/3, 6.

Bélyeglexikon, szerk. SURÁNYI László, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1988.

Bevezetés a történettudományba és a történelemkutatás módszereibe, szerk. KEREPESZKI Róbert - SCHRECK Katalin, Pécs, Kronosz Kiadó, 2024.

ERŐSS Tamás - PUKLER Antal - SEBESTYÉN Imre, *Filatéliai kiskaté*, Novadat, Győr, 2019.

ID. GAZDA István, *A bélyeg világtörténetéből. Utazás a filatélia klasszikusai között. CD-melléklettel.* Budapest, Magyar Tudománytörténeti Intézet 2015.

Otton GROSS - Kazimierz GRZYŹEWSKI, *A bélyegegek világa*, Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1984.

HORVÁTH Károly, *A magyar bélyeg története a kezdetektől a 19. század végéig*, Budapest, Pallas Stúdió, 2002.

JÉKI László, *Hamisítók, hamisítványok*, Budapest, Hetedhétthár Kiadó, 2010.

LÉGRÁDI Dezső, *A bélyeggyűjtés*, Bélyegtudakozó Központ, Budapest, 1942.

LÓRÁNT Mihály, *A bélyeg*, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest, 1925.

James MACKAY, *Bélyegegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

Magyar bélyegkülönlegességek kézikönyve, szerk. MADARÁSZ Gyula, MABÉOSZ, Budapest, 1956.

Philatelie als Kulturwissenschaft, szerk. Dirk NAGUSCHEWSKI - Detlev SCHÖTTKER, Berlin, Kulturverlag Kadmos, 2019.

SÍPOS Józsefné, *A magyar posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkiadás*, MABÉOSZ, Budapest, 1982.

SZABÓ Zoltán, *A százéves levélbélyeg. 54 képen 342 bélyeg fényképével*, Kis Akadémia, Budapest, 1941.

SZABÓ-ANTAL Jenő, *A bélyeggyűjtés abc-je*, Springer Nyomda, Budapest, 1944.

SZÚCS Károly, *Pénzügyi filatélia. Kézikönyv és katalógus*, Budapest, Magyar Filatéliai Tudományos Társaság, 2017.

TÓTH Dávid: A bélyeghamisítás hazai és külföldi szabályozása, Magyar Jog, 2019/10.

<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1339443>

VISNYOVSZKI Gábor, *Bélyegkönyv*, Állami Nyomda, Budapest, 1996.

VAJDA Endre, *A posta története*, Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967.

Kathleen WUNDERLY, *North Borneo 1894 Stamps. Legitimately Scorned or Real Works of Art?*.

<https://www.linns.com/news/world-stamps-postal-history/north-borneo-1894-stamps-scorned-or-praised.html>

A bélyeg rövid története.

A bélyeg keletkezése előtt, a levelezés nem volt oly egyszerű, mint manapság. A feladó minden egyes levéllel elment a postára, s a viteldíjat ott lefizette, melyet a levélborítéokra feljegyeztek. A viteldíj a távolság nagysága szerint nagyobbodott. A díj magas volt. Már levélszekrények is voltak, de ha ilyenbe dobta be a feladó a levelet, úgy a viteldíjat a címzett fizette. A levelezőlapokat nem ismerték, a levélborítékot sem, hanem a levelet összehajtogatták és leragasztották. Ilyen volt a posta a bélyeg felfedezése előtt.

Később a felvevő postahivatal a leveleket lebetűzte, majd az érkezést is betűzővel jelölte meg. Ezeket a leveleket, melyeken bélyeg még nincs, de betűzőket találunk rajta, *előfutároknak* nevezzük. Magyarországon 1850. május 31-én vezették be a bélyeg használatát, tehát minden e határidő előtt feladott levél előfutárnak számít, gyűjtése újabban elterjedt.

Az ipar nagyarányú fejlődése, valamint a közlekedés meggyorsulása szükségessé tette a posta megreformálását. Sokan adtak ki felragasztható bélyegzett papírokat, de a bélyeg használatba hozatala végeredményben Sir Rowland

Hill nevéhez fűződik, aki 1840 január 10-én bevezette Angliában a postabélyeget és a „penny portó” rendszert. Az első bélyeg Victoria királynő arcképével jelent meg. Kétféle érték került kiadásra 1 penny fekete és 2 penny kék színben.

A postabélyeg teljesen megváltoztatta a postaforgalom rendszerét. Anglia egész területére, minden levél portója (16 gr-ig) csak 1 penny volt, külföldre szóló leveleké 2 penny. Nem kellett a postahivatalba elmenni, hanem a bélyeget a levélre ragasztani és a postaládába bedobni. Azelőtt egy levél portója távoleső helyekre 1 shillingig is emelkedett. Így érthető, hogy a postaforgalom nem várt fejlődésnek indult.

Anglia példáját egymás után követték a többi államok is. Így az Egyesült Államok, Svájc, majd Brazília, Franciaország, Belgium stb.

Magyarország ebben az időben osztrák elnyomás alatt volt, így egészen 1871-ig az osztrák bélyegek voltak nálunk használatban. Az első osztrák bélyegek, mint említettük 1850 május 31-én jelentek meg.

A bélyegek elterjedésével egyes célokat szolgáló bélyegek is megjelentek, így portó-, hírlap-, jótékonyági- és emlékbélyegek. Az első időkben elég ritkán kerültek új rajzú bélyegek kiadásra és 1900-ig a világ összes kiadott bélyegei egy kis alakú katalógusban elfértek, ma azonban, főleg a bélyeggyűjtés elterjedésével kapcsolatban a bélyegkiadások úgy megszaporodtak, hogy már két vaskos kötetet tesznek ki.

A bélyeggyűjtés története.

Alig, hogy az első bélyegek napvilágot láttak, a bélyegeket gyűjteni is kezdték. Eleinte persze előfordult, hogy tapétáztak velük, meg lámpaernyők díszítésére használták fel őket. Sok ritka bélyeg került elő később ilyen lámpaernyőről. Az első gyűjtők rendszertelenül gyűjtöttek, csere még nem fejlődött ki. De 1850 körül már kereskedni is kezdtek vele, először csak mellékesen főképpen papírkereskedők, majd később önálló bélyegkereskedések alakultak. Amint a kereskedés elindult s a bélyeg eladható árucikké vált, a bélyeggyűjtés nagy fejlődésnek indult, főleg akkor, amikor 1861-ben megjelent az első bélyegkatalógus, majd 1862-ben Angliában az első bélyegújság s röviddel utána Belgiumban a második. Az újságok révén nagy fejlődésnek indult a csere, mely lehetővé tette, hogy minden egyes gyűjtő fölös példányait becserélhesse olyanokra, amelyeknek még nem volt birtokában. Persze, akkoriban nem volt az újdonságoknak ilyen áradata, mint ma s könnyű volt a világ megközelítőleg összes bélyegeit megszerezni. Példának felemlítjük, hogy 1840-től 1849-ig, vagyis kilenc év alatt összesen 12 bélyeg jelent meg az egész világon. Milyen boldog idők jártak akkor a gyűjtőkre. Kevés pénzért vagy csere útján majdnem minden bélyeget meg tudtak szerezni s évekig kellett várniok, amíg egy újabb érték vagy sor látott napvilágot.

A gyűjtők szaporodásával bélyeggyűjtő egyesületek is keletkeztek. A katalógusok mellett album kiadó cégek alakultak, melyek először egyszerűbb, majd egymással versenyezve, mindig szebb és szebb albumokat készítettek.

Gyűjtési ágak.

A gyűjtés kezdetén, amikor még kevés volt a bélyegek száma, természetesen mindenki a világ összes bélyegeit gyűjtötte. De ezen kívül gyűjtötték az okmánybélyegeket és a teljeseket is. Teljesnek nevezzük a levelező lapokat, zárt levelezőlapokat, amelyeken az értékjegy nincs felragasztva, hanem be van nyomva. Ezeket országonként vegyesen gyűjtötték. Később különválasztották az okmánybélyegeket, majd a teljeseket. Minél nagyobb lett a bélyegek száma,

MAGYAR KIR. POSTA.
ZÁRT-LEVELEZŐ-LAP.

annál kisebb térre szorult a gyűjtés. Az 1900 év határkő volt a gyűjtés terén. A levélbélyeggyűjtők nagyrésze Európában áttért a csak európai bélyegek gyűjtésére, sokan csak egy-két államot gyűjtöttek, de ezeket teljes részletességgel, vízjel, fogazás stb. szerint, ezeket a gyűjtőket hívjuk *különleges* vagy *speciális gyűjtőknek*.

Az általános gyűjtés.

Régen az általános gyűjtő az egész világ bélyegeit gyűjtötte. Ma nemcsak ezt nevezzük általános gyűjtőnek, hanem azt is, aki nem részletesen gyűjt, vagyis nem vízjel, fogazat, szín és nyomási eltérések szerint, hanem minden értéket csak egy példányban helyez el a gyűjteményében.

A gyűjtési terület nagysága a gyűjtő választásától függ, gyűjthet egész világot, Európát, Dél és Észak Amerikát, európai északi államokat, Balkán- és dunai államokat. Kezdő gyűjtő 10—14 éves korig helyesen teszi, ha az egész világ bélyegeit gyűjti. Így megismeri a bélyeggyűjtés mellett az egész világ földrajzát, történelmének egy részét és természetrajzot tanul. Ily nagy terület gyűjtésénél az egyes bélyegek beszerzése könnyebb, mert minél szűkebb térre szorítjuk a gyűjtést, annál nehezebb és drágább a bélyegek megszerzése. Ma oly nagy az európai bélyegek száma, hogy erre a gyűjtési ágra is rátérhet az ifjusági gyűjtő. Mindezt jóelőre meg kell határozni, mert ez hat ki leginkább a későbbi gyűjtés maradandóságára és egyúttal pénzügyi kérdés is.

A különleges gyűjtés.

A *különleges gyűjtésnek* nagyon változatos a gyűjtési területe. A gyűjtő rendszeren egyes országokat gyűjt, de azt teljes részletességgel. Tekintetbe veszi a vízjelet, annak állásait, fogazatot, bélyegzéseket, stráfokat, négyes tömböket, bélyegeket eredeti futott levélen stb.

A különleges gyűjtő gyűjti az újnyomatokat, próbanyomatokat, szín- és papíreltéréseket, tévnyomatokat. Kiterjedhet a gyűjtés előfutárookra és teljesekekre is.

A részleges gyűjtés keretébe tartozik a *betűzések gyűjtése* is. Egy ország rendes posta betűzőinek gyűjtése is már nagy feladat, úgyhogy itt világ vagy világrész gyűjtéséről úgy sem lehet szó. Sőt egyes országokon belül is csak bizonyos időközök betűzőit vagy betűző típusokat gyűjtik. Ujabban ez az ág nagyon elterjedt. Ebbe tartozik az *alkalmi*

bélyegzések gyűjtése is, amelyeknek gyűjtése nagyon szép és változatos és szintén nagyon elterjedt. Az alkalmi betűzőket nemcsak rendes, hanem alkalmi bélyegeken is gyűjtik, ez egy újabb mellékága a betűző gyűjtésnek.

A különleges gyűjtés, mint látjuk, nem oly egyszerű, mint az általános gyűjtés. A gyűjtőnek gyűjtési ága szerint szakirodalmat kell olvasnia, az anyagot felkutatnia s saját magának is búvárkodnia kell. Ez a különleges gyűjtés szépsége, de éppen ezért már felnőtt és tapasztalt embernek való.

A bélyegek kezelése.

Ha régi gyűjtemény kerül a kezünkbe és azt átnézzük, szomorú dolgoknak lehetünk tanúi. A bélyegek nagyrésze, rendszeren éppen a ritkább darabok, hibásak. Mi ennek az oka? Bizony régen nem igen voltak tekintettel a gyűjtés törvényeire és még újabban sem azok, akik nem olvasnak folyóiratokat, felvilágosító értekezéseket. Az első gyűjtők nem használtak bélyegragasztót, hanem halenyvet, sindetinkont s a bélyegeket ezzel ragasztották fel az albumba, ami abban az időben rendszeren egy füzet volt. Amikor ebből idők

gább értékeket különválasztjuk, mert ezeket óvatosabban és elővigyázatosabban kezeljük, mint a közönséges tömegbélyegeket. Azonkívül külön válsztatjuk a *piros színű* és ezzel rokon színű bélyegeket a többitől, mert ezek rendesen nem színtartók, s a többi bélyegeket megfestik. Nagyon kell ügyelnünk a papírra is, amelyekre a bélyegek fel vannak ragasztva. A piros papírosokat szintén külön áztassuk, s

nagyon vigyázzunk a *bélelt levelekre*, a bélyeggyűjtők rémeire. Sajnos, a finom borítékok rendesen selyempapírossal vannak bélelve, rózsaszín, szürke, lila színekben. Ezek közül főképpen a lilaszínű nagyon veszedelmes, sokszor csak kis darabka marad a kivágás után a levélboríték ráncai közt s csak áztatás után vesszük észre, hogy több bélyeg nagy-

fokú színeresztése következtében lila lett, s több értékesebb bélyeget tett tönkre. Ha így a bélyegeket különválasztottuk a piros bélyegektől s a színeresztő papíroson felragasztottaktól, a többieket bele tesszük *langyos* (nem forró) vízbe. Jó a vízbe egy kis só tenni, ezzel a színeloldó képességét csökkentjük. Ha kevesebb bélyeget áztatunk, félórai áztatás után a bélyegeket egyenként kivesszük s egy ita-

tósra rakjuk képes felükkel lefelé. Az áztatást tovább folytatjuk egy félóránál, ha azt tapasztaljuk, hogy a bélyegek nem egykönnyen választhatók el a papírostól. Ha ez sem segít, forróbb vizet használunk vagy hosszabb ideig áztatjuk. A szabály az, hogy erőszakosan letépni a bélyeget soha sem szabad, mert ez rendszeren a bélyeg tönkremenésével jár. Természetesen áztatás nélkül sem szabad soha bélyegeket a papírosról lehúzni, mint régebben csinálták, ezért van oly sok hibás értékes bélyeg.

A *tömegbélyegek* áztatásánál más módszerrel kell eljárunk. Itt nincs időnk minden egyes bélyeget külön itatósra rakni. A bélyegeket először szín szerint, mint előbb, különválogatjuk, áztatásnál nem kis csészébe, hanem nagy mosdótálba helyezzük. A langyos vizet többször cseréljük, amíg a gummi teljesen eltűnik a bélyeg hátlapjáról. Ez a ragasztóanyag erősségétől függ, de 3—4-szeri csere után a bélyegek ragasztómentesek lesznek. Most a bélyegeket elválasztjuk a papírtól, de újra friss vízbe s nem itatósra rakjuk. Ebből egy csomóban, többszáz darabot egyszerre kiveszünk s több rétegű ujságpapírra rakjuk és száradni hagyjuk. Utána értékenként különválasztjuk és kötegeljük. A tömegbélyegeknél a szíkválasztásnál a hibás, perforált és szakadt darabokat mindjárt eltávolítjuk, mert ezeket a százas kötegekbe helyeznünk nem szabad. Sok bélyegről csak a leáztatás után derül ki, hogy hibás, ezeket a különválasztásnál dobáljuk ki.

A gyakorlott gyűjtő mindig *csipesszel* dolgozik, az áztatás művelete is sokkal gyorsabban halad, ha csipesszel dolgozunk.

Értékes bélyeg áztatásánál az itatósra való elhelyezés után megvárjuk, amíg a bélyeg csak szikkadt, tehát nem teljesen száraz és egy könyv lapjai közé tesszük s valami-

lyen súllyal lepréseljük. Vigyázzunk azonban ez utóbbi eljárásnál arra, hogy a gummi teljesen le legyen áztatva, mert ellenkező esetben a bélyeg a könyv lapjaihoz ragad. Ilyen esetben, vagy ha szárítás közben két bélyeg egymáshoz ragad, sohase erőszakoljuk a kettéválasztást, hanem dobjuk a bélyeget a ráragadt papírral vagy másik bélyeggel együtt újra a vízbe. Kis többletmunka, de a bélyeg nem sérül meg.

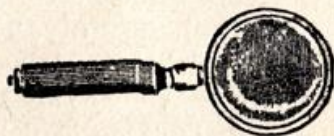
Vannak olyan bélyegek, amelyek erősen színt eresztenek. Mint említettük, a vörös bélyegek általában színt eresztők, de a lila színűek közül is sok. Főleg az anilin festékkel készültek érzékenyek. Az angol gyarmatok zöld színű bélyegei is színeresztők. Természetesen ezeket mind felsorolni nem tudjuk. Ezért van szükség katalógusra, ahol felsorolják a színérzékeny bélyegeket.

Külön kezelést igényelnek a *kréta papírosra* nyomott bélyegek. Ilyenek például az osztrák 1908-as kiadású bélyegek, sok portugál és orosz kiadás. Ezeket bélyegképpel felfelé rakjuk a víz felszínére, hogy a víz a bélyegképet magát ne érintse s így áztassuk. Így a bélyegkép nem sérül meg. Az orosz és osztrák bélyegek a rövid, teljes fürdőt még kibírják, de a portugál bélyegek megsérülnek, így a fentebb ismertetett eljárással vigyázva áztassuk ezeket. A kréta-papíron nyomott bélyegeket a katalógusok szintén fel-
említik.

Mint említettük, a bélyegeket mindig csipesszel fogjuk meg. Ha a bélyegeket rendezzük, a következőkre kell figyelemmel lennünk: A gyűjteményünkbe lehetőleg szép tiszta, hibátlan bélyeget kell elhelyoznünk.

Mikor épo a bélyeg?

A használt bélyeg akkor ép, ha *fogazata* kifogástalan. Itt nem szabad túlzásba esnünk, főleg a régi bélyegeknél, vagy olyan bélyegeknél, amelyeket rossz, elhasznált fogazógéppel fogztak ki. Általánosan megköveteljük, hogy minden fog hibátlan legyen. Ha egy-két fog nem hiányzik, de kissé rövidebb, mint a többi, nem olyan nagy hiba. Teljes foghiány már hibának számít, főleg ha egy sarok fog hiányzik, ilyen bélyeg már értéktelen. Másik hiba a *szakadás*. A beszakított bélyeg értéktelen, ez sokszor szabad szemmel nem látható, így vizsgálásánál használjunk *nagyítót*.

A szakadás minden bélyeget értéktelené tesz, ezért jól vizsgáljunk meg minden darabot. Ugyanilyen nagy hiba, ha a bélyeg *vékony*. Vékonnynak nevezzük azt hibát, ha a bélyeget világosság felé tartva, abban elvékonyodást, más-képpen nevezve *ablakot* találunk. Az ablak rendszeren a gyűjtés folyamán keletkezik, hozzánemértésből. Vagy a bélyeget nem áztatták le, hanem lenyújták a papírról, vagy a bélyegragasztót tépték le áztatás : nélkül s így a bélyeg ablakossá vált. Az ilyen elvékonyított bélyeg teljesen értéktelen. *Nagy ritkaságoknál* a hibás bélyegnek is van bizonyos értéke, ezeket javítani is szokták, úgy a fogazatot, mint szakadt és ablakos bélyegeket is, ezekről bővebben a javított bélyegeknél szólunk. A *vágott* bélyegektől megköveteljük, hogy mind a

négy szélük meglegyen, vagyis a bélyegkép ép legyen. Itt is a követelmények a bélyegkiadástól is függnék. Van sok olyan vágott kiadás, főleg a régi német államok között, amelyeknél az egyik bélyeget a másiktól csak $\frac{1}{2}$ mm. választotta el, például a Thurn és Taxis bélyegeknél. Itt természetesen teljesen ép szélű bélyeget alig találunk. Azért bélyegkiadásoként változik, hogy milyen követeléssel léphetünk fel egy vágott bélyeggel szemben. A katalógusok itt is útmutatással szolgálnak a francia Yvert katalógus rajzban is hozza a vágott bélyegek szélének nagyságát.

A bélyegek színe.

Törekednünk kell arra, hogy olyan példányokat helyezzünk a gyűjteményünkbe, melyeknek színe friss, nem elhalványodott. A bélyeg papírosa legyen tiszta, foltoktól, zsíros pecsételtől mentes. Ne legyen gyűrött vagy ráncos. Ezeket a kívánalmakat régi, ritkább bélyegeknél nem mindenütt tudjuk elérni. Minél ritkább egy bélyeg, annál kevesebb a választék, tehát természetes, hogy igényeinket is lejjebb kell szállítanunk. De az soha sem engedhető meg, amit sok gyűjteményben látunk, hogy teljesen olcsó tömegbélyegből is csúnya, piszkos, foltos bélyegek virítanak az albumokban. A bélyeggel szeretettel kell foglalkozni, csak az olyan gyűjtemény bír értékkel, amelyen meglátszik, hogy tulajdonosa sok időt fordított bélyegeinek kiválogatására és szeretettel foglalkozott vele. Ilyen pecsételt, gyűrött bélyegeken javítani is lehet. Itt említjük meg, hogy nálunk nagyon elterjedt szokás a használt, betűzött vagy bélyegzett bélyegeket *pecsételtnek* nevezni. Ez teljesen helytelen elnevezés, az a bélyeg pecsételt, amelyen zsírfolt van és nem betűző.

A bélyegek tisztítása.

Már rendes langyos vízben is sok piszkot, foltot eltávolíthatunk, de ha ez nem lenne elégséges, fürdessük meg a bélyeget benzinben vagy tiszta alkoholban. Természetesen itt is vigyáznunk kell, mert nem minden festék tűri a benzinnel való kezelést, némelyik a színét ereszti. Szerencsére kevés ilyen bélyeg van s a katalógusokban erre is utatást találunk. A tiszta benzint a zsírfoltokat is oldja, ha ez nem segítene, kísérletezhetünk forró vízzel, vagy helyezünk itatóst a bélyeg fölé és forró vasalóval húzzunk fölötte vigyázva át, hogy a bélyeget meg ne égessük. Ehhez gyakorlat kell. Először próbáljuk meg mindig az eljárást olcsó bélyeggel, amíg gyakorlatra teszünk szert. Ha ezzel az eljárással sem érünk célt, úgy vegyünk *magnézia port*, keverjük benzinnel péppé s ezt kenjük rá a zsírfoltra. Mikor a benzint elpárolgott, a magnézia port távolítsuk el. Ez az eljárás kiszívja a makacs zsírfoltokat is s többször is meg lehet ismételni. Ezzel az eljárással használatlan bélyegeket is tisztíthatunk, mert a gummit nem támadja meg.

Nagyon szépen lehet a piszkos bélyegeket közönséges *szappanos vízzel*, még jobban borotvaszappanos vízzel tisztítani.

Gyűrődéseket úgy távolíthatunk el, hogy a bélyeget hosszabb ideig áztatjuk, majd lepréselve két itatóspapír közé helyezzük s körmünkkel vagy síma tárggyal simítjuk még nedves állapotban, amíg a gyűrődés eltűnik. Jó ezután a bélyeget présbe tenni. Legegyszerűbb eljárás két kis vázsondarabka közé helyezni és a fényképezésnél használt másoló keretbe helyezni, leszorítani s ott megszáradni hagyni. Legtöbb esetben a gyűrődés eltűnik és szép síma bélyeget nyerünk vele. Ha a bélyeg teljesen törött, semmiféle ügyeskedés nem használ, ilyen bélyeg értéktelen.

Használatlan bélyegek kezelése.

Használatlan bélyegektől megköveteljük, hogy a gummi érintetlen legyen és ne legyen sok ragasztó a hátlapján. A ragasztót el tudjuk távolítani, ha kissé nedves itatósra helyezzük a bélyeget. De ha rendszeren használjuk a ragasztót, ez teljesen szükségtelen, mert egy ragasztóval számtalanszor át tudjuk a bélyeget helyezni albumból cse-refüzetbe vagy viszont. Erre vonatkozólag lásd *bélyegek felragasztása* című utalásunkat. Arra nézve eltérnek a vélemények, hogy a használatlan bélyegek gummiját meg kell-e hagyni a bélyegeken vagy nem. Általános vélemény az, hogy a használatlan bélyegnek olyannak kell lennie, amilyenek a posta kiadta. Azonkívül a gummi sok mindent elárul, erről ismerjük meg, hogy a bélyeg nem újnymat-e, vagy hogy véletlenül nem betűzetlenül maradt a levélen és újra gummizták stb. A másik vélemény mellett szól az a tény, hogy idővel a gummi a bélyeget megtámadja, a papírosát tönkre teszi, a bélyeg a gummi behatására színét megváltoztatja s törékennyé válik stb. A régi időkben ezért le is olvasztották a gummit a bélyegekről. De sok bélyeget gummi nélkül is adtak ki, például azokat, amelyeket trópusi vidékeken használnak, mert ott oly sok pára van a levegőben, hogy a bélyegívek összeragadnak.

Ma az az általánosan elfogadott törvény, hogy megköveteljük a használatlan bélyegektől az *érintetlen gummit*. Ujabban azonban ezt túlzásba viszik. Körülbelül tíz éve felütötte fejét az olyan gyűjtési mód, hogy a használatlan bélyegektől megkövetelik, hogy bélyeგრasztó se legyen a hátlapján. Használatlan bélyeg általában ritkábban és nehezebben szereshető meg és ha ilyen követelményekkel is előállunk, oly akadályokat találunk, melyeken nem tudunk

túljutni. Régebben minden bélyeget felragasztottak, tehát vannak olyan bélyegek, amelyeket egyáltalán nem tudunk ilyen állapotban ragasztó nélkül felhajtani. Ennek a gyűjtési módnak két oka van. Az egyik ok, hogy elterjedtek a bélyegtasakok (filák), amelyekbe a használatlan bélyegeket felragasztás nélkül lehet elhelyezni, a másik ok a spekulációban keresendő. A nyugati országokban és Észak-amerikában könnyebb az olyan bélyeget értékesíteni, amelyiken nincs bélyegragasztó. Általában ezeket *postfrisch* bélyegeknak hívják. Megfelelő magyar szó erre még nincs. Sok bélyeggyűjtő ma nem bélyeggyűjtő, főleg a mai háborús időben, hanem spekuláns. Nem az a célja, hogy bélyegeket gyűjtsön, hanem, hogy a felesleges pénzt biztosítsa háború utánra. Ez egy egészségtelen háborús jelenség, aminek meg fog jönni a bojtje. Ezek a spekulánsok csak az ilyen *postfrisch* bélyegeket keresik, s az árukat valódi értéküknek sokszorosára felhajtották. Azért van az, hogy ma a használatlan sorok árai aránytalanul magasabbak, mint a használtaké. Mint említettük, ez túlzás, *ha egy használatlan bélyegen hátul ragasztó van, az egy csöppet sem von le értékéből.* De ettől eltekintve a ragasztót, ha rendes bélyegragasztó volt, nyomtalanul el lehet távolítani és ennek ügyes végrehajtására egész műhelyek alakultak. Mindenesetre kár erre a pénzt kidobni, ha azért több, ragasztóval ellátott bélyeget vehetünk, hisz végeredményben nem gummit gyűjtünk, hanem bélyeget. Természetesen ez előidézte a hamis gummizás elterjedését is, s rendkívüli módon elterjedt a használt bélyegeknél a *betűző eltávolítása vegyi úton*, hogy ezáltal a keresett használatlan bélyegeket állítsák belőlük elő.

A betűzések.

A bélyeg akkor szép, ha a betűző nem túl erős és nem fedi el teljesen a bélyeget, tiszta, nem elkent. Itt is fennáll, amit előbb említettünk, hogy ritkább bélyegeknél nem állhatunk elő olyan követelményekkel, mint közönséges bélyegeknél, a választék ezeknél kevesebb. Itt sem általánosíthatunk, vannak országok, ahol a bélyegzések tisztaságára nagyon ügyelnek, például Svédország. Itt nem nehéz a gyűjteménybe megfelelő darabot találni. De vannak országok, ahol a legtöbb bélyeg csúnyán betűzött, elkent, a szépen betűzött példány ritka, ilyen például a sok közül Anglia. Vannak azonkívül értékülönbségek betűző és betűző között. Az angol gyarmatok legtöbbjénél a postabélyegek egyúttal okmánybélyegek is. Természetesen a postabélyegzővel ellátott bélyegek sokszorosát érik az okmánybélyegzővel ellátott bélyegeknek. Az okmánybélyegzők rendszeren lilaszínűek. A magyar első kiadású magas értékű bélyegeknél a postailag használtak értékesebbek, mint az utalványon használtak. Ide tartoznak a *szívességi* betűzők, ezek olyan betűzések, amelyek nem a levélen kerültek a bélyegre, hanem ív számra gyűjtők részére betűzték le őket. Ezek jóval kevesebbet érnek a valódi betűzőknél. Ezekre vonatkozólag szintén találunk utalást a katalógusban.

Használt vagy használatlan.

Ha bélyeggyűjtéshez nem értékkel beszélünk, rendszeren azt a meglepő kérdést szegzik nekünk: „Ugy-e csak a lebetűzött bélyegek értékesek” vagy pláne azt „Ugy-e, a használatlan bélyegek hamisak.” Hogy ez az álhír, hogy terjedt

el a laikusok között, ma sincs felderítve. Valószínűleg azért terjedt el, mert az első hamisítók a hamisítványokat költségkímélés miatt, használatlanul hozták forgalomba és nem betűzték le. Mikor a bélyeggyűjtés a hatvanas ávekben elterjedt, csak a levelekről leáztatott használt bélyegeket gyűjtötték. A használatlan bélyegek gyűjtése csak akkor kezdett lábrakapni, amikor egyes bélyegfajokat, főleg a kisebb tengerentúli gyarmatok bélyegeit nem tudták használva beszerezni csekély postaforgalmuk miatt, s így a gyűjtő kénytelen volt a keresett bélyeget használatlan állapotban gyűjteményébe sorolni.

Később a gyűjtők rájöttek, hogy a használatlan bélyegek sokkal szebbek, egyrészt, mert víz nem érte őket, így színompásak, másrészt a betűző hiánya miatt a bélyegkép szépsége teljesen érvényesült. Később kitűnt, hogy a használatlan bélyegek sokkal ritkábbak, mint a használtak, mert kevés gyűjtő rakta el ezeket.

Sajnos, abban az időben sokan voltak abban a tévhitben, hogy csak a használt bélyegek értékesek s több biztonságot nyújtanak a valódiságot illetőleg. Ez a téves felfogás hozta divatba a gyűjői szempontból teljesen elítélendő úgynevezett „szívességi betűzéseket”, amelyekről már szóltunk. Ívszámra bélyegeztek le hamis vagy kiselejtezett bélyegeket visszadatált eredeti betűzőkkel, hogy eladhatók legyenek. Ma is láthatunk gyűjteményekben ilyen szívességi betűzőket tömegével a montenegrói, borneoi stb. helyen stb. bélyegeken.

A használt bélyegek gyűjtésének előnye, hogy nem olyan kényes, bármikor megmosható, a betűzések a valódiságot legtöbb esetben biztosítják, s végeredményben a komoly gyűjtő tényleg csak használatban volt bélyegeket gyűjt.

A használatlan bélyegeknél előny a szépség, amit már említettünk, javítani a használatlan bélyeget nehezebb, rendszeren értékesebb, de viszont drágább, kényesebb.

Így inkább az egyéni ízlés dönti el, hogy milyen módon gyűjtsünk. Egy biztos, a régi, ritka bélyegeket használatlanul ma beszerezni szinte lehetetlen, így a csak használatlant gyűjtő részére a régi bélyegek beszerzése majdnem lehetetlen lesz. De nem kell magunkat kötni ahhoz, hogy csak használatlant vagy használtat gyűjtsünk. A legegészségesebb szempont az első kiadásokat használtan beszerezni, a későbbieket is így, ha másképp beszerezni nem tudjuk, de ha gyűjtésünk folyamán oly használatlan bélyeg kerül kezünkbe, amely használtan van meg, feltétlenül cseréljük ki használatlannal, feltéve, hogy a használatlan rovására az értékülönbség nem nagyon nagy. Ez a *vegyesen* való gyűjtés a leghelyesebb.

Teljes sorozatoknál más az eset, itt lehetőleg arra kell törekednünk, hogy az egész sor vagy használt vagy használatlan legyen. Egy biztos, ma inkább a használatlan bélyegek gyűjtése az elterjedtebb, ami bélyeggyűjtési szempontból nem egészen helyes.

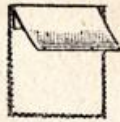
A bélyegek elhelyezése.

Mint már említettük, a bélyegek elhelyezésére a legnagyobb gondot kell fordítani. A helytelen kezelés miatt van ma annyi hibás, ablakos, szakadt bélyeg. Hogy milyen módon kell a bélyegeket elhelyeznünk, az függ attól, hogy a bélyegek albumba, cserefüzetbe stb. kerülnek-e.

A bélyegek helyes felragasztása.

Amint említettük, - régen a bélyegeket csirízzel, halenyvvel, arabicummal stb. teljesen beragasztották az albumba. A használatlanokat meg eredeti gummijukkal ragasztották fel. Így a bélyegek leválasztásánál, főleg, ha nem gondosan jártak el, a bélyegek megsérültek, sőt nagyrészüik teljesen tönkre ment. A savtartalmú ragasztóanyag a bélyeg színét megváltoztatatta, foltossá tette vagy kilyukasztotta. Ma a bélyegeket bélyegragasztópapírral erősítjük fel az albumba vagy cserefüzetbe. Nem bármilyen ragasztó jó, úgynevezett *bankjegyragasztók*, *bélyegszél* vagy egyéb ragasztóanyaggal bevont papíros nem felel meg a célnak, mert a ragasztó anyaga nem vegytiszta és esetleg a bélyeget megtámadja. Ugyancsak helytelen kis bélyegragasztó papírt használni. Sok gyűjtőnél látjuk, hogy a nagyobb ragasztót ketté vágják és így takarékoskodnak a ragasztóval. Ez pedig egyáltalán nem takarékoság, ha *nagy* a ragasztó, ugyanazzal a ragasztóval a bélyeget *számtalanszor* átragasztjuk. Viszont kis ragasztó egy-két használat után újjal pótolandó, tehát a régit el kell távolítani. Rendszeren ilyenkor sérül meg a bélyeg. A gyűjtőnek nincs türelme a bélyeget leáztatni, hanem a ragasztót lehúzza a bélyegről, így mennek rendszeren tönkre a bélyegek és ezért van olyan sok ablakos, kivékonyodott bélyeg. Itt meg kell említeniünk, hogyha már lehúztuk a ragasztót, vagy bármilyen papírt a bélyegről, mindig a *papírt kell a bélyegről lehúzni*, soha a bélyeget a papírról, mert úgy a bélyeg biztosan tönkremegy. A ragasztó papírost nem akárhogyan kell a bélyegre felerősíteni, úgy kell a felerősítést végezni, hogy a bélyeg az albumban, cserefüzetben *felhajtható* legyen, hogy a hátlapját is megvizsgálhassuk, annak épsége, vízjele stb. miatt. Ezt csak úgy érhetjük el, ha a bélyeget a következő módon erősítjük fel.

A ragasztópapír egy-két mm-nyi részét áthajtjuk s ez kerül a bélyegre közvetlenül a fogak alá, úgy, hogy nem szabad a fogak fölé kiérnie és kilátszania. Fogazatlan bélyegeknél a felső rész alá közvetlenül helyezzük a ragasztót. A megmaradt *nagyobb* résszel erősítjük fel a bélyeget az

albumba. Természetesen nedvesíteni a ragasztónak csak egész kis részét kell, úgy a mm-es részénél, mint a nagy részénél. Felesleges a ragasztót teljesen benedvesíteni. Így is jól fogja tartani a bélyeget. Az átragasztásnál a bélyegen ragadó kis rész megmarad, a nagy részt számtalanszor használhatjuk, oly nagy a felülete. De ha esetleg nem ragadna, inkább helyezzünk a ragasztóra kis tiszta gummi-arabicumot, de a ragasztót ne vágjuk le. Ez főleg a használatlan bélyegekre vonatkozik. Használt bélyegnél, ha a ragasztó már nem használható, a bélyeget leáztatjuk és új ragasztóval látjuk el. Újabban olyan német gyártmányú bélyegragasztók vannak forgalomban, amelyeknél a ragasztót lehúzhatjuk a bélyegről, anélkül, hogy az megsérülne.

Vannak úgynevezett *kétoldalon* enyvezett ragasztók, ezek nem váltak be, mert a bélyeget átfordítani nem lehet, a fogak az áthajtásnál könnyen megsérülnek, s csak egyszer lehet használni.

Újabban divatba jöttek a *philák*. Nagy előnyük, hogy a bélyeget nem kell felragasztani. A phila celofánból készült kis zacskó, a bélyeg nagyságának megfelelőleg több nagyságban kapható a kereskedelemben. Hátrányai: nehezen kezelhető, a bélyeg fogai könnyen letörnek, a ki- és behelye-

zésnél a megfelelő nagyságot nehéz kiválasztani. Nagyon veszélyes, ha a phila kicsi, mert ilyenkor a bélyeg *összeráncolódik* és tönkre megy. Azonkívül tűzveszélyes. Mindezen hátrányai ellenére, ügyeskezü tapasztalt gyűjtőnek ajánlható.

Az albumok.

A bélyeggyűjtés kezdetén a gyűjtők megelégedtek egy egyszerű irkával. Ebbe ragasztották be rendesen ragasztóval teljesen a bélyegeket, sőt sok esetben a fogazatot is levágták. Később rájöttek arra, hogy ügyesebb, ha a lapok nincsenek összefűzve, mert így a lapok kicserélhetők és a bélyegkiadások szaporodásával, több lapot utólag is bele tudnak helyezni.

Később kerültek kiadásra az előnyomott ábrákkal készült albumok, majd a csak egy oldalra nyomottak, végül a kicserélhető lapokkal készült mai albumok.

Kezdő gyűjtő vegyen egy kisebb *fix kötésű albumot*. Ebbe helyezze el bélyegeit, mert a kezdő gyűjtőnek összes bélyegei könnyen bele férnek. Ezzel az olcsó albummal gyakorlatot szerez a bélyegek meghatározására, beragasztására, s ha véletlenül a bélyeget rossz helyre ragasztja s újra el kell távolítania, az album megsérülése nem oly kár. Ha azután gyűjteménye gyarapszik és az album szűknek bizonyul, vásároljon nagyobb albumot.

Kezdő gyűjtő, mint említettük, minden országot gyűjtsön. Ilyen albumot is szerezzen be. Ha később elhatározza, hogy véglegesen melyik területre tér át, ennek megfelelő albumot vásároljon. Ma már kitűnő kiadású magyar és külföldi albumok között válogathatunk. A legjobbak az úgy-

nevezett *permanens* albumok, ezeknél a lapok nincsenek összefűzve, hanem kicserélhetők és így tetszés szerint nagyobbítható az album. Két rendszert ismerünk, az egyiknél a lapokat csavarok segítségével fogják össze. Drágább az úgynevezett acélrúgós album, ahol a lapokat acélrúgós fedél fogja össze.

A modern albumokat nemcsak világrészenként, hanem *országokként* is megkaphatjuk. A jó albumok csak egy oldalra vannak nyomva, tekintve, hogy a két oldalon nyomotaknál a lapozásnál egyik bélyeg könnyen bele akad a másikba, s ha a bélyegek közt nincs védőlap, egy bélyeg, főleg a színeresztők, befogják a szemben levő bélyegeket.

Készülnek azután már csak részleges gyűjtők részére előnyomás nélküli albumok. Itt a gyűjtő saját ízlése szerint osztja be az albumlapokat.

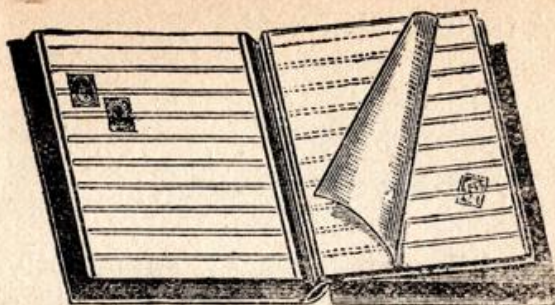
Kisebb albumok nem szoktak vízjel, fogazat különbségekre tekintettel lenni, de ma már olyan albumokat is készítenek, amelyek minden speciális gyűjtő keretébe tartozó bélyegeket is felölelik. Itt a gyűjtő szintén maga határozhatja meg, mit gyűjt, mert bizonyos lapokat, amelyeket nem tartoznak gyűjtési területébe, egyszerűen az albumból kiveheti.

A papíros minősége és a fedél borítása határozza meg az album árát.

A berakókönyv.-

A cserebélyegek, sorozatok stb. megőrzésére szolgál a *berakó-könyv*. Ezek tetszésszerinti lapszámmal és nagyságban kerülnek a piacra. Minél finomabb anyag felhasználásával készülnek, annál drágábbak. Újabban gyűjtemények

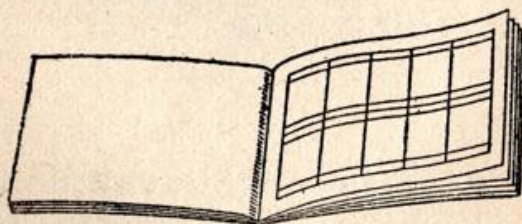
elhelyezésére használják, főleg használatlan bélyegek elhelyezésére, mert ily módon a bélyegeket nem kell felragasztani és a divatos már említett postfrisch gyűjtésnek kívá-

lónan megfelelnek. Mindenkinek ajánlható albuma mellett több ilyen berakó könyv beszerzése jobb másodpéldányainak, sorozatainak elhelyezésére.

A cserefűzet.

A másik nagyon elterjedt, bélyegek elhelyezésére szolgáló eszköz a *cserefűzet*. Nagy előnye a berakó könyvvel

szemben az, hogy a bélyegek katalógusszámát és árát a bélyeg alá jegyezhetjük. Minden gyűjtő, aki cserél és felesleges bélyegein túl akar adni, vagy bélyegeit eladni szándé-

kozik, cserefüzetet használ. Csak egy oldalra nyomott füzeteket használjunk. A legelterjedtebb a 16 lapos téglányalakú cserefüzet. Nagyobb anyagok és összeállítások részére készítenek nagy cserefüzeteket is, amelyekbe egyszerre 500 és több bélyeget tudunk elhelyezni.

Bélyegrendező.

Ha felesleges bélyegeink vannak, ezeket bélyegrendezőben helyezzük el, természetesen a jobb bélyegek mellett rendszeren nagyobb tömegű olcsóbb bélyeg birtokába is jut a gyűjtő. Ha egy fajtából 100 darabot összehoz, a bélyegeket kötegelni szokták, mert így értékesíthető. De nem mindig van természetesen egy fajtából 100 darab. Ezek összegyűjtésére szolgál a bélyegrendező. Mindenki maga készíthet magának bélyegrendezőt. A csereanyag nagyságának megfelelő átlátszó borítékot szerez, s ezeknek nagysága szerinti papír vagy fából készült dobozba helyezi. A bélyegrendezőt így tetszés szerint nagyobbíthatja. A kereskedelemben készen is kapható. A bélyegrendezővel a csereanyagunkat rendben tarthatjuk, minden bélyegfajtának megfelelő katalógusszámát felírjuk a borítékra, s így mindig könnyen és biztosan megtaláljuk, amit keresünk.

Az árjelző könyvek.

Az árjelző könyvek a bélyegek árának és csereértékének meghatározására szolgálnak. Az első *katalógusok* kereskedők árjegyzékei voltak, tehát azt tartalmazták, amilyen

bélyeget a kereskedő raktáron tartott. Később a katalógusok minden bélyeget felöleltek, tekintet nélkül arra, hogy az illető kereskedő szállítani tudta, vagy nem. A bélyegek értékét mindig a kereslet és kínálat törvénye állapítja meg, e szerint alakulnak az árak. De a helyi kereslet mindig más és más. Így a különböző országok katalógusainak árai természetesen nem lehetnek egyformák. A divat is nagyban befolyásolja az árakat. Nagyjában azonban a katalógusok árai a gyűjtői céloknak megfelelnek, s a bélyegek árainak egymáshoz való viszonya helyes.

Magyarnyelvű világekatalógus, sőt európai katalógus nincs. Legelterjedtebb katalógusok nálunk a németnyelvű Michel, Senf, Zumstein katalógusok és a francianyelvű Yvert. A katalógusok minden évben új kiadást adnak ki. Komoly gyűjtő a katalógust minden évben beszerzi. Szeren-

csére oly nagy tömeg készül minden kiadásból, hogy áruk nagyságukhoz mértén olcsó. Kezdő gyűjtő beszerezhet régebbi évfolyamú katalógust, igaz, hogy ebből a legújabb kiadások hiányoznak, s a legutóbbi árváltozások nincsenek feljegyezve, de kezdő gyűjtőnek megfelel. Komoly gyűjtés katalógus nélkül el sem képzelhető. A különleges gyűjtő már több katalógust szerez be. A speciális gyűjtők részére különböző gyűjtési ágak speciális katalógusokban vannak feldolgozva, például egyes államok vagy gyarmatok bélyegei. *Magyar speciális katalógus* már sok jelent meg.

Bélyegirodalom.

A bélyeggyűjtés oly sokoldalú és annyira elterjedt, hogy egy gyűjtési ágának sincs oly nagy irodalma, mint a bélyeggyűjtésnek. Külföldön olyan szakfolyóiratok vannak, amelyek már a 70-ik évfolyamukban járnak. Évenként sok szakmunka jelenik meg a világ minden nyelvén. Magyarországon is jelentős mértékben jelentek meg szakmunkák és folyóiratok. A folyóiratok előfizetése sok előnnyel jár. Megismerhetjük a megjelent újdonságokat, leírják a bélyegek hamisítványait, az áringadozásokat, cserecímeiket hoznak, szakcikkekben felvilágosítanak stb. Sokszor egy cikk elolvasása olyan kártól menti meg olvasóját, amely több évi előfizetésnek felel meg. Komoly gyűjtő bélyegujság nélkül el sem képzelhető. Magyarországon nívós bélyeglapok vannak, amelyek semmiben sem maradnak el a külföldi bélyegszakirodalom mögött. Mégis nálunk nem annyira elterjedt, mint külföldön, mert a gyűjtők nagyrésze inkább károsodik, de az előfizetésre sajnálja a pénzt.

Egyesületek.

Aki csak teheti és alkalma van reá, lépjen be *egyesületbe*. Ma Magyarországon majdnem minden nagyobb városban van bélyegegyesület, s a legtöbb egyesület vidéki tagokat is felvesz. Az egyesületekben a gyűjtő külföldi folyóiratokat talál, az összes katalógusok rendelkezésére állanak, cseretársakra tesz szert, kezdő gyűjtő a tapasztaltabb gyűjtők révén sokat tanul, beszerzi a megjelenő magyar újdonságokat a magyar postától stb., stb. Olyan helyeken, ahol nincs egyesület, legjobb asztaltársaságokat alakítani s ezek lépjenek be testületileg valamelyik egyesületbe.

A bélyegek neme.

A bélyegek a postai küldemények bérmentesítésére szolgálnak. A rendes postai bélyegeken kívül vannak *jótekonysági-, sport-, emlék-, jubileumi- és propaganda-bélyegek*.

A *hivatalos* bélyegek olyan bélyegek, melyeket az állami hivatalok használnak, s a hivatalos postát bérmentesítik velök.

Az *illetékmentesítő*-bélyeg ugyanezen célt szolgálja, de nem az állam, hanem jótekonysági, tudományos és más célt

Jótékonyági

Sport

Emlék

Jubileumi

Alkalmi posta bélyegek.

szolgáló egyesületek levelezéseinek illetékmentes szállítására szolgál. Ilyeneket találunk Portugáliában, Svájcban és máshol.

Portóbélyegek vagy büntetőbélyegek azok, amelyek bérmentesítés nélkül vagy nem elégséges portóval ellátott küldemények után portózásra szolgálnak és ezt az összeget a felvevőtől szedik be. A legtöbb államnál találunk portóbélyegeket.

Elszámolási bélyeget a posta belső elszámolási célokra ad ki.

Ismerünk még *ujság-, csomag-, sürgős-, ajánlott-, válasz-, repülő-, postatakarék-bélyegeket*, amelyeknek elnevezéséből megérthetjük, hogy mire használják őket.

Sokszor *okmánybélyegek* is kerülnek gyűjteményünkbe, ha postai célokra is használták őket (például az angol

Postatakárék

Ujság

Sürgős

Propaganda

Repülő

Hadisegély

posta bélyegek.

gyarmatoknál Reveue), ahol általában úgy a postai, mint okmány célokra egy és ugyanazon bélyegeket használják.

Külön elbírálás alá tartoznak a *távirdabélyegek*. Általában nem gyűjtik őket a bélyeggyűjtők, de a legtöbb katalógus felsorolja a *távirdabélyegeket* is, a postabélyegek után.

Az okmánybélyeg-gyűjtés és a postai teljesek gyűjtése már nem tartozik a postabélyeggyűjtők gyűjtési területéhez.

Hogyan osztályozzam a bélyegeimet?

Először is meg kell határoznom, milyen ország bélyegéről van szó. Az album képeiről vagy a katalógus ábráiról ezt már a kezdő gyűjtő is meg tudja állapítani. A nehézségek rendszeren ott kezdődnek, ahol az ország neve nincs kiírva. Ilyenkor az értékjelzést figyeljük meg. Az országok pénzértékéről rendszeren következtetni tudunk, hogy melyik országról van szó. Sokszor azonban ez is cserbenhagy, főleg akkor, ha olyan betűkkel van dolgunk, amelyeket nem ismerünk, például az orosz, török, kínai, japán stb. bélyegeknél.

Egy kis gyakorlattal ezeket is fel tudjuk ismerni. A legtöbb katalógus bevezetésében erre ábrákkal illusztrált utalást találunk. Találunk azonban olyan bélyegeket is, amelyekben semmilyen felírás nincs. Még magyar bélyeg is van ilyen, az első kiadású magyar ujságbélyeg.

Ezek ábráit megaláljuk a katalógusok bevezető részében. Természetesen a bélyegek meghatározásához jártasság kell amit csak gyakorlattal tudunk elsajátítani. Há hosszabb keresés után sem találjuk meg bélyegünket sehol, fordul-

jun gyakorlottabb gyűjtőhöz, mert ilyen esetben rendszeren kiséül, hogy okmány- vagy nem postai bélyegről van szó.

Ha meghatároztuk az országot, a bélyeg felírásából megállapítjuk, hogy melyik bélyegsorozathoz tartozik. A kép sokszor az egyik kiadás rajzában olyan, mint a másikéban,

de a felírásokban van különbség, például a magyar aratós kiadás, m. kir. posta és magyar posta felírású bélyegei között. Sokszor a rajzban vannak lényegtelen eltérések, amelyeket csak gyakorlott gyűjtő vesz észre. Azért minden bélyegnél, ha kiadási évét meghatároztuk, utána kell katalógu-

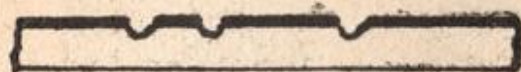
unkban látni, nincs-e hasonló rajzú másik kiadás is. Ilyen például a magyar első pengő kiadás kétféle filléres kiadása. Sokszor oly kicsik ezek az ismertető jelek, hogy csak nagyítóval tudjuk megállapítani őket.

A nyomási eljárások.

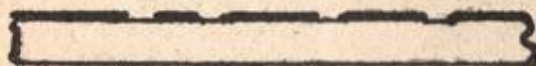
Háromféle nyomási eljárást ismerünk, ezeket csak annyiból ismertetjük, hogy olvasóinknak útmutatást adjunk a nyomási eljárások felismeréséhez. Bővebben nem foglalkozhatunk vele, mert ennek ismertetéséhez külön kis könyv kellene.

A három nyomási eljárás: a magasnyomás, a síknyomás és a mélynyomás.

1. A *magasnyomásnál* vagy könyvnyomásnál (Buchdruck) olyan nyomtatólemez készül, amelyen a lemezből kiálló részekre kerül a festék anyaga és ez kerül érintkezésbe a papírral. Ábránkon a festékes részek vastagon vannak jelölve. A magasnyomású bélyeg arról ismerhető meg, hogy a kiálló részek benyomulnak a papírba és benyomódásuk látszik a hátlayan.

1. Magasnyomás

2. Síknyomás

3. Mélynyomás

2. A *síknyomásnál* vagy kőnyomásnál (Steindruck), mint a neve is mutatja, semmi sem áll ki a lemezből, hanem a lemezt úgy edzik, hogy csak bizonyos részei veszik a festéket fel, más részei nem. A nyomás teljesen sík, semmi benyomódás a papírban nincs.

3. A *mélynyomásnál* vagy réznyomásnál (Tiefdruck) a lemezben mélyedések vannak s a festék a bemélyedésekbe rakódik le, így nyomás után a festék a papiros felületéből kiáll. Ha a bélyeget kezünkkel simítjuk, a felülete nem egyenletes síma, hanem dúrva. A legjobban a különböző eljárásokat a rajzukban ismerjük meg. A legszebb finom rajzokat a mélynyomás szolgáltatja. A magasnyomás vagy könyvnyomás és a síknyomás vagy kőnyomás már nehezebben különböztethető meg. Ezeknek rajza nem finom, dúr

vább. A legjobb iskola itt is a hosszabb gyűjtés tapasztalata, idővel játszva tudjuk megkülönböztetni a különböző nyomásokat. A magyar bélyegeknél mind a három nyomási

eljárással találkozunk. Kőnyomással, vagyis síknyomással készültek az első magyar bélyegek az 1919-es szovjet fejes bélyegek, a Hadifogoly-sorozat. Kőnyvnyomással gyártot-

Kőnyomat.

Kőnyomat.

ták majdnem az összes régebbi magyar bélyegeket, a fekete számú krajcárosokat, a turulos bélyegeket, az aratós parlamentes kiadásokat, a portó- és hivatalos bélyegeket stb. Mélynyomással, azaz rézmetszettel készült a második magyar bélyegsorozat, az 1924. évi jótékonysági sor, az 1926.

évi sor Madonnás értékei, az 1938. és 1939. évi Szent István

^{arany)}
Könyomás.

bélyegek, s az 1932. évtől kezdve minden magyar kiadású bélyeg. Ez utóbbiak úgynevezett rotációs mélynyomással készültek.

Mélynyomás.

Régebben használták még a *dombornyomású* bélyegeket is, ilyeneket találunk a régi osztrák, német, olasz stb. bélyegeknél.

A nyomást nem tisztán a gépek, hanem emberi kezek vezetik, így a nyomás folyamán hibás nyomások is kelet-

keznek. A posták ugyan szigorúan ellenőrzik, hogy hibásan nyomott bélyeg ne kerüljön forgalomba, de itt-ott mégis előfordulnak ezek a tévnyomatok.

Tévnyomat.

A tévnyomásnak sokféle faja van. A bélyeget vagy más színben nyomták, vagy más értékjelzéssel látták el őket. Ilyen például a magyar 1913-as kiadású 35 filléres az 50 filléres színében, az 1924-ben megjelent 600 koronás bélyeg, amelyiknek egyik oldalán 800 korona olvasható stb. Ide tartoznak a fordított középpel nyomott értékek. Ilyent is találunk a magyar bélyegek között: a híres fordított középpel nyomott 5000 koronás Madonnás bélyeget. Ugyancsak ide soroljuk a fordított felülnyomással bíró bélyegeket, ilyenek a fordított „Köztársaság” felnyomással kikerült magyar bélyegek.

Sajtóhiba.

Felnyomásoknál fordulnak legtöbbször elő. Ilyen a magyar első hadisegélybélyegnél előforduló sajtóhiba „Aadi” a „Hadi” szó helyett. Sokszor magában a lemezben marad sajtóhiba, vagy téves rajz. Ilyen a híres osztrák 1934-es kiadású 6 filléres, fordítottan rajzolt füllel, amelyet éppen ezért kijavítva újra kiadtak, vagy a hibás felíratú görög 5 Drachmás bélyeg 1927-ből Sir Codrington, Sir Edward Codrington helyett stb.

Lemezhiba.

Lemezhibának nevezzük azt a hibát, mikor a nyomólemez külső sérülés vagy kémiai behatás folytán megsérül s így a rajzban elüt a többi bélyegtől. Ilyen a magyar Rákóczi emléksor 10 filléres bélyege hiányzó bajuszheggyel. A lemezhibát ha nyomás közben észreveszik, kijavítják. Ritkasága attól függ, hogy mily sokáig nyomtak vele.

A nyomáshibák közé tartozik még a kettősnyomás, elcsúszott nyomás és az utánvésés. Ezek már inkább a speciális gyűjtőket érdeklik.

A próbanyomat.

Próba- vagy kísérleti-nyomatnak nevezzük azt a bélyeget, amelyet a bélyegkiadás előtt próbaképen nyomnak, hogy megvizsgálják a bélyegkép hogy fest s a szín meg-

felelő-e? Más néven *Essay*-nek is hívják. Ennek két fajtáját ismerjük, vagy olyan próbanyomatot, melyről később tényleg készült bélyeg, vagy amely csak próba maradt, de kiadásra nem került.

Újnyomat (Neudruck).

A bélyeggyűjtők kívánságára régebbi, már forgalomból kivont bélyegekből az eredeti lemez felhasználásával új bélyegeket nyomnak. Ez az újnyomat. Az újnyomat rendszeren más papíron, más vízjellel, más fogazással vagy gummizással készül, hogy az eredeti bélyegtől megkülönböztethető legyen. Az első magyar bélyegekről is készült 1883-ban újnyomat vízjeles papíron, míg az eredeti bélyegek vízjel nélküli papíron kerültek kiadásra. Sokszor előfordul, hogy az újnyomat ritkább, mint az eredeti bélyeg, de legtöbbször olcsóbb, s csak az eredeti drága bélyeg pótlására szolgál.

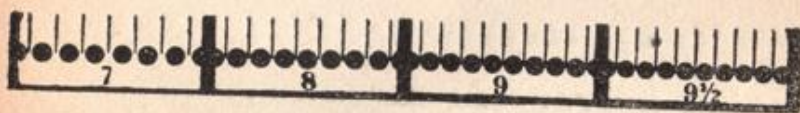
A bélyegszín meghatározása.

A katalógusok felemlítik a bélyegek színét is és felsorolják a színekülönbségeket. A színek meghatározása meglehetősen nehéz. Vannak úgynevezett színtáblák, de ezek használata sem kielégítő. Azt kell mindig figyelembe vennünk, hogy a bélyeget hosszabb időn át nyomták, így kisebb színeltérések minden bélyegnél fellépnek. Azonkívül megváltoztatja a színt a levegő, a napfény és az áztatás is. A katalógusban felhozott színváltozás tehát nem lényegtelen színeltérés, hanem tényleg színváltozást jelent. Kezdő gyűjtők sokszor esnek abba a hibába, hogy valamilyen drágább színváltozást egyszerűen ráfognak kis színeltérést mutató bélyegekre. Nem szabad saját magunkat félre vezetnünk. Sokszor ilyen behatások, főleg, ha vegyi átalakuláson esik át a bélyeg, oly színeket hoznak létre, amelyek a katalógusban nem fordulnak elő. Ilyenkor a gyakorlatlan gyűjtő

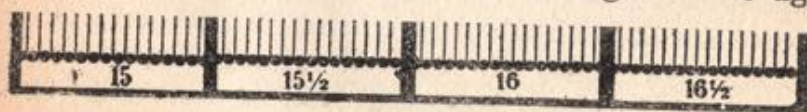
nagy ritkaságot vél felfedezni. Példának említjük meg, hogy ha a magyar 1881-es kiadású 3 kr. zöld bélyeget vízzel erősen hígított sósavba mártjuk, úgy az kék színt vesz fel. Ilyen színváltozásoknak nemcsak hogy semmi értékük nincs, sőt a bélyeget is értéktelenné teszik.

A fogazat.

Az első bélyegek mind fogazatlanok voltak. Később rájöttek, hogy a bélyegívek ollóval való szétvagdosása sok időt vesz igénybe s a bélyegeket fogazni kezdték. A gyűjtők

eleinte nem voltak tekintettel, a fogazások különbségeire, később azonban erre is ráérttek. Ma a fogazásokat úgyne-

vezett fogazatmérővel mérjük. A fogazást úgy számítjuk, hogy 2 cm-ben hány fog van. Fogazatmérőt minden bé-

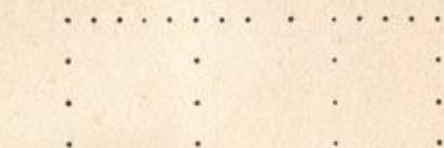

lyegkereskedésben fillérekért kaphatunk. A fogazást különböző gépekkel végzik. Van olyan, amelyik az egész ívet egyszerre fogazza, ezt *keretfogazásnak* hívjuk. A másik eljárás

csak egy vonalat fogaz egyszerre s az ívet így vonalanként fogazza; ez a *vonalfogazás*. A vonalfogazást könnyen fel tudjuk ismerni, mert a bélyegek nagysága különböző és a bé-

.....
 vonalfogazás (Linien-zählung)

lyeg sarkai nem egyenletesek. Ma leginkább a fésűsfogazást használják. Itt a fogazógép fésű alakjában fogazza ki

fésűs fogazás (Kamm-zählung)

a bélyegívet. A sarkok egyenletesek. A bélyegek egyforma nagyok. Kis gyakorlattal könnyen meg tudjuk ismerni a két fogazási eljárást. Más fogazási eljárás az *átütés*. Ilyeneket találunk a régebbi ónémet államoknál, a görög bélyegeknél stb. Ma már nem igen használják, mert nem tökéletes, a bélyegek szétválasztásánál azok könnyen sérülnek, beszakadnak.

Egy bélyegen sokszor több fogazást is találhatunk, a régebbi magyar színes számú bélyegeknél például 3 fajta fogazást is találhatunk egy bélyegen, az ilyen fogazást tört jellel szokták jelezni. Az első szám a bélyeg felső és alsó szélét, a második a két oldalát jelenti. Például 22:11½.

Ha kettőnél több fogazáseltérés van, azokat mind felsoroljuk egymásután. A fogazásnál szintén találunk hibákat. Sokszor a bélyeg egy oldala fogazatlan marad, az ilyeneket lehetőleg tegyük el párban. Elnézésből teljes ívek maradtak

fogazás nélkül, például a templomos sor 30 fillérese. Ilyenek rendszeren nagy ritkaságok. Ha ilyen drága fogazatlan bélyeg kerül kezünkbe, mindig vigyázzunk arra, hogy nincsenek-e a fogak ollóval levágva. Más fogazathibákat is ismerünk, ilyenek a kettős fogazások, elfogazások. Ez utóbbiak elég gyakoriak, úgy keletkeznek, hogy a fogazógép nincsen pontosan beállítva, s a fogazás a bélyegképet éri. Ez ront a bélyeg szépségén, ilyen bélyegeket rendszeren olcsóbban értékelnek, mint a szépen centrálisan fogazottakat. Újabban ismerünk olyan bélyegeket, amelyek csak két oldalon fogazottak s csak így kerülnek kiadásra. Ezeket bélyegautomatáknál használják. Ilyenek a közismert svéd bélyegek.

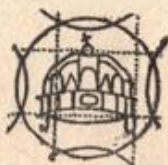
A bélyegek papírosa.

A bélyegek papírosa sokféle. A régi időben kézzel készült merített papirost használták, újabban csak géppapír kerül használatba. A papiros lehet fehér, sokszor színes, olyan papirost is alkalmaznak, amelyik csak egy oldalon színes. A papír vastagsága sokféle, kartonvastagságútól egészen cigarettapapírvékonyságig. A papírt sokszor alacsony nyomással látják el, ilyenek a magyar fekete számú krajcárosok és a magasabb értékű hivatalos bélyegek. Ezek a bélyegek hamisításának megakadályozására szolgálnak. Sokszor oly vékony a papír, hogy a bélyegrajz átüt. Ilyen átütő nyomásokat gyűjtik. Régen a bélyegeket selyemfóliával látták el, a papirosba vékony selyemszalakat fektettek, ezek szintén a hamisítások meggátlására szolgáltak. Ilyeneket találunk a svájci, ónémet és más bélyegeknél.

Sokféle eljárást alkalmaztak a hamisítás ellen, így a bélyegeket rostos (Faser) papirosra nyomták vagy lakkcsikkel látták el, mint az osztrák bélyegeknél találjuk, vagy a papírost sávozással látták el, stb. A legjobb eljárás a hamisítások ellen azonban a *vízjel*.

A bélyegek vízjele.

A vízjel a hamisítás megnehezítésének köszönhető születését. A vízjel a papíros gyártásánál kerül a papírosba, tehát utólag belehamisítani nem lehet. Így nem kell cso-

dálkoznunk, hogy a legtöbb állam vízjeles papíron bocsájtja forgalomba bélyegeit. Magyarország az első két kiadás kivételével majdnem minden bélyegét vízjeles papíron adta ki.

A vízjel meghatározása általában könnyű. Ha a bélyeget a világosság felé tartjuk, már kivehetjük a vízjelét. Ha ez nem segítene, tegyük a bélyegeket egy fekete papírra, vagy

üveglapra. Ha ekkor sem látszana a bélyeg vízjele, úgy használjunk vízjelkeresőt. A vízjelkereső egy fekete üveg- vagy papírlapból (csészéből) és egy csepegtető üvegből áll. A csepegtető üvegből kevés benzint csepegtetünk az üveglapra, amelyre a bélyeget előzőleg a képes oldalával lefelé

ráhelyezzük. Egy pár csepp benzin elégséges ahhoz, hogy a vízjel jól láthatóan előtűnjék. A fölöslegessé vált benzint visszaöntjük a csöpögtető üvegbe. Lehetőleg tiszta benzint használjunk, mert alkohol vagy motalkó némely bélyeg színét megtámadja. Természetesen vannak olyan bélyegek is, amelyeket a benzin is old, ezekre tekintettel kell lennünk, erre nézve a katalógus ad útmutatást. A magyar bélyegek között van benzinérzékeny bélyeg, például az 1928. évi Szent István-sorozat 32 fillérése. A bélyegek vízjele nem mindig egyforma, vannak azonos rajzú bélyegek más és más vízjellel. A magyar bélyegek talán az egész világon egyik legnagyobb változatát mutatják a vízjeleknek. Eddig 10 fajta különböző magyar vízjelet ismerünk. Minden magyar gyűjtőnek tehát a vízjelkeresésben nagy gyakorlatra kell szert tennie. A vízjelek sokszor nem rendes állásban, hanem fordított, nem álló, hanem fekvő, tükröképpel stb. kerülnek a bélyegre. Ez attól függ, hogy mennyire vigyáztak a bélyegíveknek a nyomógépbe való elhelyezésénél. Ezeket a vízjelállásokat a különleges gyűjtők előszeretettel gyűjtik. A magyar bélyegeknél a vízjeleknél nagyon sok változatát találjuk, ilyenek az úgynevezett gyári jelek is, amelyek egy iv-

ben csak egy néhányszor, vagy csak egyszer fordulnak elő. Az ilyen gyári vízjellel ellátott bélyeg a ritkaságának megfelelően nagyon keresett lehet. A magyar bélyegeknél találunk papírminőségi jelet is. Ezek is nagyon keresettek.

Sokszor a vízjel nem a gyártásnál kerül a papírba, hanem később préselik bele. Ez természetesen már nem vízjel. Ilyent találunk a svájci és román bélyegeknél. Ugyancsak ilyen utólagos préselést alkalmaztak az amerikai bélyegeknél az úgynevezett rácsozást (Waffel). Evvel a betűzésnek utólagos eltávolítását akadályozák meg.

A vízjeleket úgynevezett vízjelszitával készítik, ez nyomul be a még puha papírosmasszába és így áll elő a vízjel. Ez a szita sokszor megsérül s így keletkeznek a hibás vízjelek: a szita bizonyos részei kitöredeznek, elhajlanak s így ezek a vízjelben is láthatókká lesznek. Ezeket szintén keresik a különleges gyűjtők.

A felnyomás.

A régi kiadású bélyegeknél nem igen használták a felnyomást. A magyar bélyegeknél az első felnyomást 1914-ben találjuk. A felnyomás többféle célt szolgál, így a magyar bélyegeknél kormányforma-változást, mint a köztársaság felnyomás, vagy átértékelést. Máskor a bélyeg nemét változtatják meg, postabélyegből portóbélyeget készítenek. Háborús világban lépnek fel rendszeren tömegesen a felnyomott bélyegek, amikor a meghódított területeket az új állam nevével látják el. Ilyenek a szomorú emlékeztet magyar megszállási bélyegek.

Sokszor felnyomást találunk a bélyegek hátlapján is, így a magyar bélyegek közül a sport-sorozatnál és az 1924-es

jótekonysági sorozatnál. A felnyomások elterjedése nem volt jó hatással a bélyeggyűjtésre, mert egyrészt könnyű volt egy sorozatból felnyomásokkal sok különböző sorozatot készíteni s így a kiadások nagyon megszaporodtak, másrészt a

hamisítások elterjedését nagyon elősegítették. A bélyeget magát hamisítani nem könnyű, ahhoz meglehetősen nagy felkészültség és felszerelés kell, de nem úgy a felnyomásoknál. Mert természetesen a hamis felnyomások valódi bé-

lyegre készülnek. A bélyeggyűjtésnél előforduló legtöbb hamisítvány a felnyomásokból kerül ki. A magyar megszállást bélyegek is azért nem kedveltek a gyűjtők előtt, mert a piacon található bélyegek 90 százaléka hamis.

A bélyegek lyukasztása.

Általában a bélyegeket cégek szokták átlyukasztani cégjelzésükkel, hogy privátok ne használhassák őket fel magánlevelezésük céljaira. Ezek gyűjtési szempontból értéktelenek. De vannak hivatalosan átlyukasztott bélyegek is. Ilyent is találunk a magyar bélyegek között, az úgynevezett hármasylyukasztású bélyegeket. Sokszor postabélyegekből hivatalos- vagy portóbélyegeket készítenek ilyen lyukasztással, mint Svájcban, Luxemburgban, Tuniszban.

Bélyegtömb.

Ahogy a felnyomás újabb keletű, olyan legújabb születésű a bélyegtömb vagy blokk. Ez tisztán a bélyeggyűjtésnek köszönheti születését. Először európai, majd tengerentúli államok adtak ki különböző tömböket (blokkokat). A tömbök egy vagy több bélyeget tartalmaznak, semmi előnyük a postai kezelésre nézve nincs. Nagy divatban vannak és nagy keresletnek örvendenek, de eljön az az idő, mikor a gyűjtők csodálkozni fognak, hogy bélyeggyűjtésnek ily torzszülöttei is voltak.

A bélyegszél.

A bélyegek nem egyenkint, hanem ívben kerülnek forgalomba. Hogy az ívek ne essenek szét és tartásuk legyen, a bélyegszéleket rajta szokták hagyni. Ezekre különböző jelzéseket, hirdetések, előállítási dátumokat, lemezszámokat nyomnak. Ezeket a speciális gyűjtők keresik, főleg külföldön. Ha olyan bélyegszéllel bíró bélyeg kerül kezünkbe, amelyen valamilyen felnyomás van, ne tépjük le, mert esetleg egy értéket teszünk tönkre.

A bélyegek beszerzése.

A bélyeggyűjtőnek, akár általános, akár különleges gyűjtő, a legnagyobb problémája az, hogy hogyan szerzi be bélyegeit. Mindenki arra törekszik, hogy gyűjteményében a tátongó üres helyeket eltüntesse. A bélyegek beszerzésének sok módja van, egy azonban bizonyos, az, hogy pénz

nélkül komoly gyűjteményt beszerezni lehetetlen. Aki tisztán levelek leáztatásából, vagy ajándékozott bélyegekből akarja gyűjteményét fejleszteni, nem ér célt. Ellenben ügyességgel, rátermettséggel, tudással és a beszerzési lehetőségek kihasználásával a gyűjteményünk gyarapítását olcsóbbá tehetjük.

A levelezések megszerzése.

A levelezések legtöbbször olcsó tömegbélyegeket tartalmaznak, ezek meg csak akkor bírnak értékkel, ha nagy tömegben kapjuk őket, hiszen a tömegbélyegek százával kötegelve bírnak csak értékkel. Aki azonban nagyobb tömegű levelezéshez jut, pláne ingyen, annak érdemes ezzel foglalkoznia. A bélyegeket lemossa, kötegeli és értékesíti. Ezen úton szerzett pénzzel fejleszti gyűjteményét. Ma a legtöbb bank és vállalat eladja levelezését kereskedőknek, így nagyon ritkán jut az ember nagyobb tömegű anyaghoz. De kis szerencsével és utánjárással célt érhetünk.

Ajándék.

Ez a legolcsóbb beszerzési mód, csak egy hibája van: sokan akarnak kapni, s kevesen adni. Legtöbbször ifjúsági gyűjtők vannak abban a szerencsés helyzetben, hogy ajándékba bélyeget kapnak, de így rendszeren csak olcsó, kisértékű darabok kerülnek gyűjteményünkbe.

Régi levelezés felfedezése.

Rége a padlásokon, pincékben találhattunk bélyeget. Sajnos, ma ez már teljesen kiment a divatból, a legtöbb pincét és padlást átkutatták, főleg a légvédelmi kiürítés óta, de már azoknál is nagyon kevés bélyeg került napfényre. Ehhez is természetesen szerencse kell. Régen a padlásokon valódi kincseket lehetett találni. Csak ollót kellett elővenni s az értékesebbnél-értékesebb bélyegeket levágni. Sokszor a fogazatot is vele nyírták vagy körülnyírták a bélyeget. Így ment veszendőbe rengeteg értékes bélyeg s főképpen ezért ritkák a régi bélyegek.

A kilós áru.

Régen a postától nagy mennyiségben lehetett kilós áru vásárolni. Ma már annyi a gyűjtő, hogy a kilós árut az egyesületek révén osztja szét a posta s ma már ott tartunk, hogy még az egyesületi tagoknak sem jut elegendő. Külföldi kilósáru is vehetünk, de ezek inkább olyan gyűjtőknek valók, akik bélyegösszeállításokat készítenek. A bélyegösszeállítások készítése nagyon ajánlható.

Úgy csere, mint kilósáru révén olcsó bélyegekből csereanyagunkból, mely kisértékű bélyegekből áll s így jobb bélyegek cserélésére nem alkalmas, összeállításokat készítenek 2000, 3000, 5000, sőt 10.000 különfélét. Ezeknek mindig jó áruk van és azonnal eladhatók, így szerzett pénzen vásárolhatunk gyűjteményünkbe jobb bélyegeket.

Bélyegcsomag.

A kezdő gyűjtőknek nagyon ajánlható. Ha egyenként szerezzük be bélyegeinket, sokkal nagyobb árat fizetünk, mintha csomagokat vennénk. Így egy darab bélyeg sokszor a fillér törtrészébe kerül. A csomagok a legkülönbözőbbek, találunk európai, tengerentúli összeállításokat egész 1000 különbözőig, de vannak országonként rendezett csomagok. A csomagokban talált bélyegeket rendezzük, a gyűjteményünkbe helyezzük a hiányzókat, a feleslegeseket meg elcseréljük. Így megtanuljuk a bélyeg kezelését, meghatározását, értékét stb.

A csere.

A cserével vigyázni kell. Mindenki a csere révén jobban akar járni, mint cseretársa. Ismerni kell a katalógusokat, a bélyegek keresettségét, stb. Mint látjuk, cserélni nem olyan könnyű. A külföldi csere még komplikáltabb. Sajnos, sok külföldi cseretárs nem a legkorrektebb, sokszor egyáltalán nem kapunk választ küldeményünkre vagy teljesen olcsó, hibás, sőt hamis bélyegeket. Egy rendes, pontos, jó cseretársat nagyon meg kell becsülni. A külföldi csere hiánylistákkal történik. Az ember elküldi cseretársának a katalógus számok szerint kért bélyegeket, s mellékeli saját hiánylistáját. Természetesen megfelelő cseretársat kell keresnünk, aki igényeinknek megfelel. Egy kezdő gyűjtő nem cserélhet egy nagy gyűjtővel, mert rendszeren neki saját magának nincsenek meg azok a bélyegek, amelyeket cseretársa kér. Ne csodálkozzunk azon, ha teljesen olcsó tömegbélyeget küldünk egy külföldi ujságban talált címre, amely bélyeg a válaszpórtót sem éri meg, hogy levelünk válasz nélkül maradjon.

Kezdő gyűjtők sokszor esnek ebbe a hibába. Minden esetre csere útján a bélyegek beszerzése nehézkes, sok veszteségnek vagyunk kitéve, nagy hozzáértés kell. Egy előnye van, hogy a külföldi nyelveket gyakoroljuk és a kereskedelmi levelezésben gyakorlatra teszünk szert, ami ifjúsági gyűjtőknél nagy előny.

Vásárlás.

A legbiztosabb, legolcsóbb beszerzési mód: A kereskedőnél azt veszem, olyan minőségben és állapotban, ami ízlésemnek megfelel. Nem szerzek zsákban macskát, mint a cserénél, nem vagyok kitéve annak, hogy küldeményem elvész, s ha jó cégnél vásárolok, biztosítva vagyok a hamisítványok ellen is. Természetesen nem szabad túl olcsón vásárolni. Olyan kereskedő, aki a többinél lényegesen olcsóbban árul, rendszeren nem ad prima árut. A bélyegek vagy másodrendűek vagy javítottak. Tehát a túl olcsó vásárlás a legdrágább vásárlás.

A bélyeghamisításokról.

A bélyeggyűjtés elterjedésével mindjárt feltűntek a hamisítások is. Kezdetben a hamisítások nagyon primitívek voltak. Az acélmetszetű bélyegeket könyvnyomással hamisították, vagy a bélyegekben nem volt vízjel, a valódi bélyeg fogazása teljesen más volt. A bélyeggyűjtés terjedésével a hamisítványok is tökéletesedtek. Ma rengeteg a bélyeghamisítványok száma. Gyakorlott gyűjtő a legtöbb esetben felismeri a hamisítványokat fogazat, rajzbeli eltérés, papír-

minőség, vízjel hiánya stb. révén. De ha kétség merül fel, forduljunk tapasztalt gyűjtőhöz vagy állandó kereskedőnk-höz. A katalógusok sokhelyen felemlítik a hamisítványokat

Hamis bélyegek.

és ismertetőjeleiket is felsorolják. Sok katalógus a bélyegvizsgálók neveit is hozza. Természetesen a bélyegvizsgálók nem ismerik a világ összes bélyegeit, hanem rendszeren egy-egy ország vagy kiadás bélyegeit vizsgálják.

Hamisítvány.

A bélyeg sokszor nem teljes, hanem részleges hamisítvány. Ilyenek, ha a fogazott bélyegek fogait levágják és fogazatlant állítanak elő belőle elő, vagy a valódi bélyeget hamis felnyomással látják el, vagy egy olcsóbb fogazást ritkább fogazással átfogaznak. Ide tartoznak a hamis betűzők is. A hamisításoknak egy másik tere a javított bélyegek.

Bélyegjavítások.

A gyűjtők mindig igényesebbek lettek a bélyegekkel szemben. Így a hibás bélyegeket javításnak vetették alá. Régebben a javítások kezdetlegesek voltak, ha az ember a bélyeget langyos vízbe helyezte, a javított részek rögtön leváltak a bélyegről. Később már oldhatatlanul javítottak, de ezeknél is, ha a bélyeget benzinbe fektetjük, mint a vízjelkeresésnél, a javítás rögtön meglátszik. A javítás kiterjed ablakos helyek eltüntetésére, szakadások, hiányzó fogak pótlására stb. Ma különösen Németországban oly tökéletes javításokat készítenek, hogy gyakorlott gyűjtőket is tévedésbe ejtik. Ritkaságok javítva is értéket képviselnek.

A bélyeg értéke.

Senki ne reménykedjék abban, hogyha kiszed a papírkosárból egy pár bélyeget, leáztatja leveleiről vagy összeszed ismerőseitől bélyegeket, már értékes bélyeggyűjteménnyel rendelkezik.

A kezdő és nem komoly gyűjtő így szerez magának gyűjteményt, talán egy pár pengőt is áldoz reá, aztán nem folytatja gyűjtését s rövid idő múlva, amikor pénzre van szüksége, elviszi eladni s megsértődik, ha a kereskedő nem veszi azt meg.

A tömegbélyegnek csak százanként csomagolva van értéke, vagy ha összeállításokat készítünk belőle 500, 1000, 2000 stb. félét.

A jobb bélyeg, amit vásároltunk, jó tőkebefektetésnek bizonyul. A drágább bélyeg vagy sorozat használatlan, vagy még inkább használatlanul mindig emelkedik árban. A pénz,

értékpapír, valuta sokszor veszít értékéből, a bélyeg mindig értékesebb lesz. Az érték nem emelkedik rohamosan, pár hónap alatt, hanem évek múlva, azt ki kell várni. Ha régebbi katalógusokat vizsgáljuk, csodálkozva látjuk, hogy a ma már ritkaságyszámba menő értékek évekkal ezelőtt bizony még olcsón megszerezhetők voltak.

Lehetőleg olyan bélyegeket kell vásárolnunk, amelyeket komoly és megbízható államok adnak ki. Vannak államok, amelyek majdnem a bélyeggyűjtőkből élnek, bélyegeiket tisztán a gyűjtők részére s nem a szükséglet miatt adják ki. Ezek vásárlásától óvakodjunk. Ne vásároljunk háborús felnyomásos bélyeget, mer ezek sokszor csalódást okoznak s árban sokszor visszaesnek.

A komoly kiadások vételénél nem érnek minket meglepetések és ezek árai lassan mindig emelkednek. Újdonságok beszerzése mindig érdemes, mert ezek megjelenéskor kis felárral beszerezhetők és sok közülök rövid idő múlva a vételár sokszorosát éri.

A bélyegek vásárlása, rendezése, feldolgozása kellemes szórakoztató foglalkozás. A gyűjtő örül minden egyes bélyegnek, sorozatnak, amellyel gyarapítja gyűjteményét s csökkenti hiányait. Igaz, hogy vagyunk a többi szórakozással? Színház, sport, mozi, tánc stb. szintén pénzbe kerül, megtérül ezekből valami? Űgye, nem. A bélyeggyűjtés is szórakoztat, talán legjobban, de megvan az a nagyszerű tulajdonsága, hogy végeredményben van egy komoly gyűjteményünk, amely értékben mindig emelkedik, s ha a szükség úgy hozza magával eladás esetén a befektetett pénz többszörösét éri s így szórakoztatás mellett a legjobb pénzbefektetés, de csak akkor, ha e könyvecskében vázolt felítelek mellett járunk el. Ezért terjedt el a bélyeggyűjtés annyira az egész világon s ezért oly népszerű.

A BÉLYEGGYÜJTŐ TIZPARANCSOLATA:

1. A bélyeggyűjtés nemes szórakozás és célja nem üzérkedés vagy vagyonszerzés. Ne üzérkedj.
2. Ne légy önhitt. Nem vagy tudós bélyegismertekben. Olvass szakmunkákat és hallgasd meg a tapasztalt gyűjtőket.
3. A bélyegek iránti szeretet, rend és tisztaság a gyűjtés alapja. Szakadt, hibás, piszkos bélyeget ne tégy gyűjteményedbe, albumodat szeretettel és csinnal kezeld.
4. Vigyázz bélyegeidre. Soha a papírt ne húzd le róla, hanem áztasd, csak csipesszel fogd meg. Légy türelmes.
5. Komoly bélyeggyűjtés időt és pénzt igényel. Ne gondold, hogy e kettő nélkül komoly gyűjteményed lesz.
6. Becsüld meg cseretársaidat, s ne mindig te jársz jól a cserénél.
7. Túl olcsó áron sose vásárolj, mert akkor veszel a legdrágábban.
8. Hamis és javított bélyegektől óvakodj. Fordulj tanácsért tapasztalt gyűjtőkhöz.
9. A bélyeggyűjtés tanít, oktat, rendre szoktat, amellet szórakoztat is, de sohase űzd munkaidőd vagy tanulásod rovására.
10. A bélyegszerzésnél ügyeskedj, de ne szomorítsd el ismerőseid életét állandó bélyegkunyaerálással.

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
A bélyeg rövid története	3
A bélyeggyűjtés története	5
Gyűjtési ágak	6
A bélyegek kezelése	8
Mikor ép a bélyeg?	13
A bélyegek színe	14
A bélyegek tisztítása	15
Használatlan bélyegek kezelése	16
A betűzések	18
Használt vagy használatlan	18
A bélyegek helyes felragasztása	21
Az albumok	23
A berakó könyv	24
A cserefűzet	25
Bélyegrendező	26
Az árjelző könyvek	26
Bélyegirodalom	28
A bélyegek nemei	29
Hogyan osztályozom bélyegeimet?	33
A nyomási eljárások	35
A tévnyomat	39
Sajtóhiba	39
Lemezhiba	40
A próbanyomat	40
Ujnyomat	41

A bélyeg szín meghatározása	41
A fogazat	42
A bélyeg papírosa	44
A bélyegek vízjele	45
A felnyomás	47
A bélyegek lyukasztása	49
A bélyegtömb	49
A bélyegszél	50
A bélyegek beszerzése	50
A bélyeghamisításokról	54
Bélyegjavítások	55
A bélyeg értéke	55
Tízparancsolat	58

Szabó-Antal Jenő a 20. század első felének kiváló magyar filatelistája és filatéliai szakírója volt, akinek a neve ugyanakkor mára kissé feledésbe merült. Összefoglaló kis filatéliai szakkönyve, *A bélyeggyűjtés abc-je* az 1944-ben, a második világháború vége felé jelent meg. E kis filatéliai kézikönyv a bélyeggyűjtés hőskorában a magyar bélyeggyűjtők közkedvelt olvasmánya volt, és sokat segített eligazodni a filatélia hihetetlenül gazdag világában mind a kezdő gyűjtőknek, mind pedig a gyakorlott filatelistáknak, és alapvető összefoglaló ismereteket közölt a bélyegekről és gyűjtésükről. A könyv ráadásul olvasmányos, közérthető, az érdeklődést felkeltő és fenntartó stílusban íródott, ezért kifejezetten szórakoztató olvasmány. Természetesen a benne foglalt információ mára az újabb filatéliai szakirodalom és a bélyeggyűjtés fejlődése, új irányai fényében részben meghaladott, azonban a kis kézikönyv a mai napig érdekes és értékes, érdeklődésre számot tartó filatéliatörténeti forrás. Ebből kifolyólag a művet egy általános filatéliai bevezetővel ellátva, elektronikus forráskiadvány formájában adjuk közre, hogy azt bárki, aki érdeklődik a bélyeggyűjtés és adott esetben annak története iránt, szabadon elolvashassa...